

**Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky**

**POSTAVA KAŠPÁRKA V LOUTKOVÉM DIVADLE
PRO DĚTI**

**THE FIGURE OF PUNCH IN PUPPET THEATRE
FOR**

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Radmila Svobodová

Autorka diplomové práce: Martina Mottlová (Křenková)

5.ročník, obor: Učitelství pro I. stupeň
Katedra primární pedagogiky (41 – KPP)
Kombinované studium 2007 – 2012
DP dokončena v listopadu 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 29. 11. 2012

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování paní Mgr. Radmile Svobodové za její cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat panu Ing. Janu Novákovi za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

.....
Podpis

Obsah

1	Anotační list	5
2	Úvod	7
3	Hypotéza a cíl mé práce	8
4	Teoretická část	10
4.1	Historie a vývoj různých podob loutkového divadla ve světě	10
4.2	Počátky českého loutkového divadla, český Kašpárek na scéně	12
4.3	Nejstarší hry s postavou Kašpárka	14
4.4	Kašpárek v jeslích, staropražské divadlo	18
4.5	Druhá polovina 19. století v českém loutkovém divadle	20
4.6	Rodinné loutkové divadlo	21
4.7	Loutkářské spolky na konci 19. století a počátku 20. století	22
4.8	Postava Kašpárka ve 20. letech až do konce II. Světové války	23
4.9	Říše loutek, unikátní divadlo	27
4.10	Diskuse o postavě Kašpárka v časopise Československý Loutkář z roku 1955	29
4.11	Loutkářská Chrudim	36
5	Praktická část	39
5.1	Vyhodnocení dotazníkového šetření	39
5.2	Výsledky a závěry k dotazníkům	57
5.3	Statistika představení v divadle Říše loutek	58
6	Závěr	61
	Použitá literatura	64
	Přílohy	66

1 Anotací list

Martina Mottlová

Postava Kašpárka v loutkovém divadle pro děti, Praha, 2012

Popis obsahu

Diplomová práce se zabývá tématem postavy Kašpárka v loutkovém divadle, ale i jako postavy, která zlehčuje napětí v příběhu, nabízí vtip, bystrost a nápaditost v řešení napínavých situacích, které jsou na divadle pro děti klíčové. Zaměřuje se na historickou linku vývoje této postavy, ale také se zabývá současným pohledem dětského diváka. Porovnává aktuálnost současnosti s aktuálností minulého století. Zkoumá přístup dětí k této postavě a hledá odpověď na otázku, proč je, či není postava Kašpárka stále aktuální.

Klíčová slova

Postava Kašpárka, dítě, loutkové divadlo, inscenace, dotazník

1 Annotation sheet

Summary

Martina Mottlová

Character of Kašpárek in Marionette and Puppet Show for Children

Contents description

My diploma work deals with the subject of Kašpárek in marionette and puppet show. This character lowers thrill in a story, offers wit and is full of ideas in solving thrilling situations, which is essential in plays for children.

My work focuses on historical line of development of this character and deals with the attitude of a current young spectator as well. It compares topicality at the present time with the one in previous centuries. It examines children's approach to the character and seeks an answer for the question, why the character of Kašpárek is or is not still topical.

Key words

character of Kašpárek, child, marionette and puppet show, staging, questionnaire

2 Úvod

Hlavním důvodem, proč jsem se rozhodla pro téma své diplomové práce, je to, že jsem letitým členem divadélka Říše Loutek a že sleduji velmi dlouho zájem dětí o naše představení.

Již 27 let vnímám, která představení nejvíce „táhnou“ a která méně. Zde jsem začala sledovat, co děti baví, co je oslovuje, jak má taková ideální hra vypadat, kdo by v ní měl vystupovat a jakým výtvarným způsobem by měl být děj odprezentován.

Osobně si myslím, že loutkové divadlo má stále nezastupitelnou hodnotu v oblasti dramatické, výtvarné a kulturní.

Je dědictvím po našich předcích více než 200 let a postava Kašpárka, která se sice za ta léta hodně proměňovala, je jeho neodmyslitelnou součástí. Vždyť co by to bylo za loutkové divadlo bez Kašpárka?

Aby má práce nebyla jen holým konstatováním zjištěných skutečností, sledovala jsem hlavně využití postavy Kašpárka v současné době. Četnost představení, ve kterých vystupuje, jeho roli na jevišti a konečně i povědomí o něm mezi současnou veřejností. Je tato postava přežitkem? Čím zaujme diváka? Využívá se tato postava k práci s dětmi, např. jako motivační prvek? Jaký by měl Kašpárek být? A jak ob stojí v konkurenci současných komických postav? Jak se dnešní děti dozví o existenci Kašpárka, vědí, co je loutkové divadlo? Otázek mě napadá velká spousta. Ptát se hostů našeho divadla by bylo nošení dříví do lesa. Domnívám se, že výmluvným vzorkem o povědomí Kašpárka bude náhodné předškolní zařízení a škola s I. a II. stupněm.

Zajímavá bude také pro srovnání statistika her mého domovského divadla Říše loutek s postavou Kašpárka a her, ve kterých Kašpárek nevystupuje.

Loutkové divadlo se v českých zemích vyvíjí více než 200 let. Za tu dobu se výrazně proměňovaly styly, inscenační techniky a společenské funkce tohoto typu divadla.

České loutkářství si za tuto dlouhou dobu získalo postavení, kterého dosáhlo mimo jiné i tím, že je stále v podvědomí národa jeho buditelská činnost v době národního obrození.

Šíření českého jazyka v divadelní produkci probíhalo hlavně na venkově, kde stojí za zmínku nezastupitelná rozsáhlá činnost kočovných divadelních společností. Vznikalo velké množství amatérských divadelních společností z první poloviny 20. století., *Vliv loutkářů a jejich nadšený fenomén neměl v Evropě ve své masovosti obdoby. Jistě vliv této doby ovlivnil takové loutkáře, jako byl Josef Skupa nebo Jiří Trnka.*“

(A. Dubská, 2004, 5)

Ale vraťme se k počátkům českého loutkového divadla a k postavě Kašpárka.

Teoretickou část jsem především věnovala zmapování historie, vzniku a vlivu, který utvářel postavu Kašpárka do dnešní podoby.

Pohlédla jsem i na skutečnou vývojovou část, která byla započata v Indii. Snažila jsem se o pravdivé zmapování všech vlivů, které se na podobě Kašpárka i celého loutkového divadla podílely. Připomněla jsem jedinečnost stavby sálu Říše loutek, který je pro své kukátkové jeviště a celkové vybavení divadla dnes už historickým unikátem. Zaměřila jsem se podrobněji na počátky loutkářství v naší zemi a záměrně jsem neopomněla připomenout, že časopis „Loutkář“ oslavil letos 100. výročí vzniku. Také diskuse, která se odvíjela celý jeden rok v tomto časopise na téma Kašpárek ano, či ne, byla inspirací k mé praktické části diplomové práce. Statistika, která zmapovala četnost představení s postavou Kašpárka i bez, počet repríz, které ukazují na oblíbenost a návštěvnost těchto her a konečně i statistika počtů diváků na jednotlivá představení jen dokládají, jaký fenomén bylo loutkové divadlo v době první republiky a v časech předválečných a poválečných.

3 Hypotéza a cíl mé práce

Postava Kašpárka je v současné době v povědomí spíše dětí předškolních a dětí mladšího školního věku.

Starší děti mají postavu Kašpárka zastoupenou jiným hrdinou současných pohádek a příběhů pro mládež.

Domnívám se, že klesá zájem o loutkové divadlo, ale v loutkářské obci je to postava stále živá a oblíbená.

Cílem diplomové práce bylo nastínit současnou aktuálnost postavy Kašpárka u dětského diváka a dokázat, že hry s touto figurou jsou stále inscenacemi navštěvovanými větším počtem diváků.

K získání informací bude sloužit dotazník s 9 zavřenými otázkami a jednou otevřenou, umožňující se případně vyjádřit k problematice obšírněji. Dotazník je vytvořen pro dětského respondenta tak, aby byly otázky a možné odpovědi co nejvíce srozumitelné.

S předškolními dětmi dotazník vyplním sama a s pomocí učitelek školky. Ze statistiky četnosti her, repríz a počtů diváků předpokládám, že dojde k závěru, že Kašpárek je v současnosti zárukou vyšší návštěvnosti a že jeho popularita je stále živá i v loutkových hrách současných souborů.

4 Teoretická část

4.1 Historie a vývoj různých podob loutkového divadla ve světě

Je nutné, abychom si upřesnili první zmínky o této komické postavě, kde vlastně vznikla a kde jsou její kořeny. Čeští loutkáři vycházeli z různých zdrojů a variant pro loutkové divadlo a podoby Kašpárka jako komické postavy v něm.

Z knih „Kapitoly z dějin I, II, III a IV“ - profesora doktora Jana Malíka se dozvídáme, že kolébkou byla Indie a její postava „Vidúšaka“, která přebírala kromě vzhledu a kostýmů také různá jména tak, aby korespondovala s místním obecnstvem, prostředím a tradicí. *Měl již svůj způsob mluvy a místní dialekt. Jeho blízký spoluhráč v typu byl „Šakáral“ (šišlal). Oba jsou v podstatě omezenci, kteří rádi ze sebe dělali důležité postavy a vychloubali se fiktivními hrdinskými činy a konexemi.*

(J. Malík, 1978, I., 41)

Další postavou do souboru veselých typů se hlásil také „Píthamardan“(oprašovač sedadel), vtipný a věrný hrdinův průvodce.

V prvotních indických hrách vystupovaly tyto postavy v sólových výstupech. Herec vyprávěl humorný příběh s patřičnou humornou mimikou obličejů a s interpretační komičností. Párové výstupy pak vznikaly později. Byly plné humorné jarmareční bujarosti, ale také vulgarit a obscénností.

(J. Malík, 1978, I., 42)

Gesta byla rozmáchlá, nikoli precizně jemná a vybroušená. Hlasový rejstřík se měnil podle typu loutky – sténal, hromoval, šeptal, mluvil jemně, atd.

Indická postava Vidúšaka byla malé postavy, hrbatá. Lidový indický loutkář vycházel z reálného předpokladu, že malý človíček bývá často bit. Využíval tohoto motivu jako nejosvědčenější jevištní komiku, ale vyvažoval ji takovými situacemi, kdy drobná a slabá oběť odolávala, nerezignovala, a dokonce uměla zlu vzdorovat.

Cejlonské divadlo mělo také ve svém vrcholném období několik základních typů, které vystupovaly v každém vystoupení. *Nechyběla komická postava šaška Konangi*

čili Bohubbutaya, dále chlapec označovaný tamilským jménem Sellapillay. Oba tyto typy měly ve svých rolích také taneční čísla

(J. Malík, 1978, II., 26)

Legendární je cejlonský dvorní šašek Andare

Zajímavá je skutečnost, že se na Cejlonu rozhodl školský rezort zavádět do nižších tříd základních škol jako učební pomůcku i výchovný prostředek maňásky. Vyplývalo to z potřeby postarat se o dávno zapomenuté či neznámé loutky.

V Indonésii se často uplatňovalo figurálně stínoherní divadlo. Postava prince Pádžího byla hrdinská. Opakem mu byli výstupy čtveřice šašků, které nejprve plnily funkci uvádějící samotné představení, ale později plnily funkci meziher. Nakonec se šaškové zcela zapojili do hlavního děje. Stále lze sledovat, že jako prvek uvolnění, ale i zvýraznění určitého činu či postavy na scéně slouží šašci a kašpaři vždy velmi účelně. Samozřejmě nesmíme upírat i zásluhy kladné – provázení hrdiny a pomoc, moudré rady, hledání řešení spleťtých situací.

I Kambodža využívala postav šašků, i když zde ji zastával samotný herec. *Hrdinou bujných meziher, námětově převzatých z lidových žertovných vyprávěnek, býval často šašek Tmen-šej, kambodžský Enšpígl.*

(J. Malík, IV, 54,55)

Indonésie byla průkopníkem nového stylu vodění loutek – spodní vodění loutek na hůlkách. U nás jsou běžně nazývány „Javajky“. Samotného profesora J. Malíka zaujaly tak, že první Javajku v Československu zkonstruoval právě on. (Na jeho pokusy vytvořit představení právě s těmito loutkami už v roce 1949 navázala scéna Říše loutek.)

Vrátíme-li se zpět do Evropy, musíme právě zde jmenovat zástupce Kašpárků. Italové mají svého Signora Maccaroniho, neapolského Pulcinellu, Francouzi Jeana Pottageho, Angličané Jacka Puddinga, Maďaři Papriku-Jancsiho, Němci Hanswursta, v Mnichově Kasperleho Larifari a Rusové svého Petrušku. *Všechny tyto postavy vynikají nechutí k práci, vtipným, až zlomyslným jazykem, velkou chutí k jídlu a pití.* (J. Veselý, 1912, 5)

Všichni vycházejí z původního indického vzoru Vidušaka, který se stal kolébkou všech Kašpárků a Indie i loutkového divadla vůbec.

Dá se tedy usuzovat, že každá země, která využívala divadla a divadla loutkového, měla svou komickou postavu, která děj uváděla, dějem provázela, nebo v něm přímo účinkovala tak, aby napětí bylo uvolněno a aby se divák především při hře bavil. Tito Kašpaři, či šašci společně zesměšňovaly nadutost, patos hrdiny, hloupost a jiné vlastnosti, kterými byly postavy ve hře obdařeny. Vždy si věděly rady, vtipně mluvili, i když také vulgárně, ale ukazovali divákovi, že cesta z problému nemusí být vždy složitá a klikatá.

4.2 Počátky českého loutkového divadla, český Kašpárek na scéně

Na počátku vzniku českého Kašpárka je zpopularizování komické postavy Pimprlete Gerharda Presslera (též Pimprle, Pimperle) z roku 1774. Ten si získal takovou oblibu, že se ještě v 19. století říká loutkovému divadlu Pimprlové divadlo a i dnes není toto synonymum výjimkou. I když z této doby nejsou zachovány žádné záznamy o tom, jak diváci právě Pimprle přijímali nebo jak se jim jednotlivé divadelní kusy líbily, můžeme předpokládat, že jeho popularita byla ohromná, když se jeho jméno přeneslo přes dvě staletí. Zajímavý úryvek zaznamenala ve své knize *Dvě století českého loutkářství* Alice Dubská na straně 26. „Významný český vědec Jan Evangelista Purkyně (1787-1869) zaznamenal ve svých vzpomínkách na své dětství v Libochovicích také své první divadelní zážitky: „*Jednoho času přistěhovala se společnost herecká do Libochovic a dávali kus německý o popravě krále francouzského, kdežto celé publikum v slzách se rozplývalo...Jindy provozovaly se kusy v obecním domě (U Křížků, nynější panský dům) s marionety, kdež hlavně Pimprle své směšné šprýmy provozoval. Mezitím se bouchalo, střílelo, prach se rozněcoval, což mne náramně lekalo“*

(J. E. Purkyně: „Úryvky z mého života“, *Rodinná kronika* 1863, 133)

I když je tato vzpomínka velmi stručná, vyplývá z ní alespoň, že se hrálo vevnitř, patrně v místním hostinci, ale hlavně nám dovoluje usoudit, že přes výhrady k hlučnosti představení bylo loutkové divadlo pro Jana Evangelistu Purkyně právě tak divadlem, jako představením kočovných herců.

(A. Dubská, *Dvě stol.*, 2004, 26-27)

Repertoár a pohyb herců po našem území lze sledovat ze žádostí o koncese nebo o povolení hrát představení v té které hospodě.

Naši kočovní loutkáři ale nezůstávali jen v českých zemích. Putovali především po evropských zemích (Německo, Rakousko, Maďarsko, Švédsko, Rusko, ...)
Repertoár loutkářů svědčí o univerzálnosti projevu a námětů.

Právě proto byly první divadelní hry převážně německé nebo italské, či inspirované z jiných zemí.

O pravém českém loutkářství se ale můžeme bavit až později, kolem 70. let 18. století, kdy se objevují v českých zemích první čeští loutkáři hrající především česky. Zástupci tehdejších loutkářů většinou hráli pro německé i české diváky, takže bylo zcela normální mít repertoár v obou jazycích. Hry: *Doktor Faust*, *Dobytí pekla*, *či Horia a Kloska patřily k základu nejstaršího repertoáru téměř všech českých lidových loutkářů.*

(A. Dubská, 2004, 37)

80. léta jsou obdobím nástupu slavných loutkářských dynastií. Jmenujme alespoň rod Kopeckých, Kludských, Kočků, Dubských. Nedílnou součástí loutkářské kultury bylo také její ztvárnění. Lidoví řezbáři, vycházející z barokní stylizace, vytvořili loutky, které splynuly s výtvarným cítěním svého prostředí. Loutky se ustálily na 70 cm. Pro snadnější ovládání byly pověšené na drátech asi 20-30 cm dlouhých. Postava Pimprlete či později Kašpárka byla pro větší rozmáchejší gesta navázaná na nitích. Objevují se varietní loutky, zvlášť upravené k tomu, aby mohly předvádět nečekané zvraty a obraty, měnit pozici, převleky, atd., loutky skupinové na jednom speciálním vahadle - „kolečko“, hojně se využívají plošné loutky. Za řezbáře jmenujme alespoň dva nejvýznamnější z první poloviny 19. století, Mikoláše Sychrovského a Antonína Suchardu.

Mikoláš Sychrovský (1802-1881) byl dodavatelem loutek synům Matěje Kopeckého, loutkářům Dubským a Kludským. *Vzpomínky na tohoto řezbáře se promítly i do loutkářských kreseb jeho kmotřence, mirotického rodáka Mikoláše Alše.*

(A. Dubská, 2004, 51)

Antonín Sucharda st. (1812-1886) vytvořil desítky soch, kostelních oltářů, byl také restaurátorem. Vyřezával loutky pro novopacké loutkáře. Na jeho práci později

navázal jeho syn Antonín Sucharda ml. (1843-1911), který byl také nadaným řezbářem a sochařem. Vytvářel loutky nejen pro profesionální loutkářské společnosti, ale i pro početná rodinná divadélka a ochotníky. Pozoruhodné jsou zejména jeho loutky čertů. Byly vypracovány do detailů s technickou spolehlivostí. Byly robustní, někdy vážily mezi 5-6 kg a dosahovaly metrové délky. Často měly pohyblivou dolní čelist i pohyblivé oči. Právě takto monstrózní figura vedle drobného Kašpárka nabírala na děsivosti a ukazovala na nepoměrnost sil obou aktérů. *Suchardové vytvořili významnou rodinnou tradici, sahající přes akademického sochaře Vojtu Suchardu, zakladatele pražské Říše loutek, až do druhé poloviny 20. století.*

(A. Dubská, 2004, 52)

Charakter loutek měl zásadní vliv na loutkohercův hlasový projev. Také různé podoby Kašpárků vedly k nejrůznějším dikcím a melodiím hlasů herců. Jinak mluvil Kašpárek malého vzrůstu s knírkem pod nosem, jinak Kašpárek typu malého neposedného hošíka. Avšak nebylo výjimkou, že měl Kašpárek nejrůznější pokřiky a citoslovce. Odfrkávání, funění, prskání, vydávání nejroztodivnějších zvuků, které byly často opakované a upozorňovaly na svého původce. Divák podle těchto zvuků již mohl očekávat příchod Kašpárka, když se některý z těchto zvuků ozval v zákulisí. Velmi časté bylo jeho hovorové –ej na konci slov.,, *Dobrej den, to sem celej uštvanej, ulekanej, malinkatej.....*“

4.3 Nejstarší hry s postavou Kašpárka

Hry měly svůj scénář postavený hlavně na komičnosti, pokud v nich vystupoval Pimprle- . Kašpárek. Tato postava se stala typickou figurou téměř všech loutkářských her. Vystupoval i v těch hrách, které tuto postavu původně neměly. Tím působil parodicky a celý divadelní kus jeho přítomností zcela uvolnil a zesměšnil dramatické okamžiky. Jak jsem již zmínila na začátku, Pimprle přichází do Čech nejspíš z Rakouska v tehdejších německy mluvících hrách. V první polovině 19. století se z Pimprlete stává Kasperle, Kašpar, Kašpárek, aniž by se mu

jakkoli měnil jeho charakterové vlastnosti a jevištní projev. Z nejstarších vídeňských her je doloženo, že postava Kašpárka byla využívána jako sluha, panoš či lokaj některé z hlavních postav. Občas byl v roli krejčího, písaře, tovaryše, nebo školáka. Zde slavil Kašpar své komické triumfy. Zpopularizování této postavy vedlo k stále častějšímu uvádění her s Kašpárkem. Jeho jméno se stále častěji objevovalo přímo v názvu hry. Z nejstarších her to byly: Šťastný Kašpárek (premiéra 1786-87) Maxmiliána Štvána, Všetečný Kašpárek nebo Žid byl bit (premiéra 1789) Václava Hafnera, Tlachavý Kašpárek Prokopa Šedivého, Kašpárek, krotitel zlých žen; Kašpárek, bohatý nápadník, (vše premiéra 1796) A. F. Kotzebua.

Jako sluha, který plní rozkazy svého pána, ale neztotožňuje se plně s jeho ideály, vykonával v mnoha hrách dané úkoly, nebo napodoboval činy a postoje svých pánů tak, že jeho jednání se stávalo zjevnou parodií jak těchto patetických hrdinů, tak jeho vlastní vychytralosti.

(A. Dubská, 2004, 58)

Hra, která nechyběla jistě v žádném tehdejší repertoáru loutkářů, byl „Doktor Faust“

(Dále uváděný jako Johanes doktor Faust, Doktor Faust a jeho uvržení do pekelné propasti, Jan Faust, Faust a Helena aneb Nevěsta z pekel ad.)

Právě tato hra ukazuje na různost charakterů postav na jevišti. Výstup Kašpárka, čerta a Fausta, dokládá nepoměr na jevišti. Síla čerta, jeho čáry a opora v celém pekle, vzdělanost doktora Fausta a chytrost v malém klučinovi, který se nebojí, ze všeho si dělá blázny a ví si v každé situaci rady.

Z loutkových her byla u nás jako první otištěna hra Prokopa Konopáska „Strejček Škrhola“ (1860) Upravená hra, která byla původně určena živým hercům. Až v roce 1862 vychází v Praze tištěná podoba hry „Johanes doktor Faust, strašlivá komedie s čertem a ještě strašlivějším do pekla vzetím ubohého Fausta při strašném fajerverku a hrůzyplném hromobití“.

V tomto období vycházejí větší počty loutkářských textů pod názvem „Komedie a hry Matěje Kopeckého“. Rok po vydání těchto her vychází dalších 29 her. Hry vydal J. R. Vilímek, který původní hry částečně pozměnil a především zkrátil. Vilímek spolupracoval s humoristy Eduardem Justem a Heřmanem Přerhofem, kteří měli největší podíl na zásadní podobě tištěného obsahu her. Jaroslav Bartoš hodnotí

výtvar takto: *Texty na výsost surové, krvavé a senzační, dávali jim nehorázné názvy a to vše na vrub lidového loutkáře – buditele.*

(J. Bartoš, 1959, 714-715)

J. Bartoš shromažďoval texty starých loutkářů a publikoval je ve dvou svazcích: *Loutkářské hry českého obrození* (Praha, Čs. spisovatel) a *Komedie a hry českých lidových loutkářů* (Praha, Orbis 1959). Snažil se o nejvěrnější ucelený opis rukopisů starých loutkářů, i když byl i kritizován za vlastní přiznané úpravy, čímž do jisté míry narušil dokumentární hodnotu těchto materiálů.

Co se ale týká her o Kašpárkovi, jsou tato díla nejkomplexnější a nejlépe vystihující podstatu postavy Kašpárka v jednotlivých hrách.

Doktor J. Malík ve své knize „Tradiční loutkový Kašpárek – legenda a skutečnost“ dělí hry s postavou Kašpárka takto:

1. *Kašpárkova úloha má podobu bezvýznamné epizody: Posvícení v Hudlicích*

Bezhlavý rytíř

Kníže Alexandr

Obležení města Sibína

2. *Kašpárek sice prostupuje hrou, ale buď se vůbec neúčastní zápletky, nebo má jen zcela podřadný podíl na ději: Kníže Maxmilián*

Titus a Amantus

Faust

Turecké pomezí

O králi Asverovi a nadutém Amanovi

Divadlo o králi Atmedusovi a královně Alceske

Mluvárna

Don Juan

Loupežník Belengrando

Horia a Gloska

3. *Kašpárek prostupuje osnovou hry tak, že se aktivně účastní děje:*

Marcelino a Boroneli

Jan Kovařík

Slečna Mína, dcera pometlářova

Strejček Škrhola

Barnabáš a Morenes

(J.Malík, 1978, s.729)

Tyto hry spojuje podobná tematika rytířsko-loupežnických her. Kašpárek se v několika hrách nejdříve stává loupežníkem - volí tak lstí, nebo je k tomu donucen a pak svým důvtipem loupežníky přemáhá a dopomůže k jejich dopadení.

Tradice zbojnické tematiky, příznačná pro lidová folklorní podání 17. století, v nichž byl oslavován zbojník – rebel, který bohatým bral a chudým dával se v těchto loutkových hrách téměř neprojevil. (.....) Toto všeobecné negativní hodnocení loupežníků si lze vysvětlit jako zřejmý projev dobové atmosféry , kdy po těžkém období napoleonských válek celá společnost toužila po uklidnění poměrů a všeobecném pořádku.

(A.Dubská, 2004. s.71)

Poslední zmiňovaná hra *Barnabáš a Morenes, nebo Čarodějník Barnabáš aneb Zavinšovaná princezna* je podle data opisu 14. března, roku 1847 nejstarší, písemně zaznamenaná česká loutková hra. Jejím autorem je venkovský učitel Matěj Minide (psáno též Mynyde, Minette).

Pimprle – Kašpar je vyslán bojovat svou chytrostí a prohnaností se zlým kouzelníkem Barnabášem. Jeho přemůže a vysvobodí princeznu. Dobrý kouzelník Morenes do boje proti Barnabášovi posílá sice Pimprle, takže se dramatická situace mění ve frašku, ale na konci hry dostává Pimprle ponaučení o zmoudření. Má být opatrný ve svých výsměších, neradovat se nad pády bližšího, které by se jemu mohly vrátit tím, že je na sebe posměchem přivolá. Zde je vidět první známka toho, že hra může mít i výchovný a poučný cíl.

Hra „Posvícení v Hudlicích“ je podle Jaroslava Bartoše nejhranější českou loutkovou hrou. Její další názvy jsou: *Oldřich a Božena, Kníže Oldřich, Martinské a Václavské posvícení, Pražské posvícení, Založení pražského posvícení, Založení posvícení svatomartinského, Založení rodu hrabat Černínů ad.)* O její popularitě svědčí skutečnost, že se stala námětem pro libreto opery Antonína Dvořáka *Král a uhlíř* (1874). Názory, kdo je pravým autorem této hry, se velmi často měnily. Autorství hry bylo přisuzováno: Matěji Kopeckému, Eduardu Justovi, Václavu Thámovi, Prokopu Konopáskovi. Přesnou odpověď ale jen těžko dostaneme.

Důležitou postavou v hledání autora této hry je Prokop Šedivý (1764-1810). Byl spoluzakladatelem vlasteneckého divadla, autorem i překladatelem mnoha her. Hra s postavou Kašpárka „Lov aneb Štěstí poddaných“ se mohla stát vzorem či námětem ke hře „Posvícení v Hudlicích“.

Spory a různé názory na autorství byly velmi časté mezi divadelní loutkářskou obcí. Pokud se staré historické texty zachovaly, často byly svým opisem pozměněny, nebo celé hry upraveny. Je to pochopitelné z pohledu loutkáře, který si potřeboval text pozměnit z důvodu srozumitelnosti, výslovnosti a také musel přihlídnout na aktuálnost textu. Proto byly nejčastěji hry kráceny, zbavovány germanismů nebo celé části vypouštěny a nahrazovány textem novým. Původní texty se ve starých loutkářských rodech dědily. Tyto změny se nejprve fixovaly v mluvené podobě a teprve pak bývaly dopisovány nebo měněny přímo v textu. Je samozřejmé, že texty pro postavu Kašpárka musely být stále aktuální a mohly se měnit představení od představení. Nikdo pak tyto improvizací verze tak pečlivě nezaznamenával. Dalším důvodem změn bylo korigování počtu postav podle aktuální situace v souboru. Na jednoho loutkáře připadaly dvě loutky. Dá se soudit, že tyto texty v podstatě dokládají permanentní proces změn.

4.4 Kašpárek v jeslích, staropražské divadlo

Praha byla v polovině 19. století pro většinu českých loutkářů zapovězeným územím. Hrály proto většinou za městskými hradbami, kde je Pražané při nedělních vycházkách s oblibou sledovali.

*Praha měla však i svá vlastní loutková divadla. Od adventu až do Hromnic, často však až do Velikonoc, bylo zde rozšířeno hraní loutkového divadla všeobecně nazývaného **jesle**.*

(A. Dubská, 2004, 109)

Tato divadla vycházela z betlemářské tradice a opět byla dříve rozšířena v Evropě. K nám se dostala především z německy mluvících zemí. Je tedy logické, že první zmínky pocházejí z pohraničních měst a obcí.

První jesličkové hry měly charakter pochůzky s Betlémem. Hry měly biblický charakter oslavující narození Ježíška, ale i další obrazy ze Starého i Nového zákona. Postupně se objevovala i témata světská, a dokonce i komická.

V Praze se obvykle provozovala představení v soukromých bytech, dílnách řemeslníků, skladech a volných prostorách živnostníků. Byli to většinou ti, kteří neměli v zimních měsících dost pracovních příležitostí. *Na domech, kde se hrávaly jesle, byla vždy zvláštní veliká trojhranná lucerna s transparentním nápisem ZDE JSOU JESLE K VIDĚNÍ.*

(F. Vojáček, Loutkové divadlo Umělecké výchovy Praha, 1940).

Divadlo v jeslích tvořilo několik pater jeviště, která byla propojena cestičkami. Loutky se vodily spodem, připevněné na dřevěných paličkách. Výška loutek byla přibližně kolem 40 cm. Loutky doplňovaly i figury, které byly mechanické, a tudíž se pohybovaly samostatně, či byly připevněny na pohyblivých pásech.

Většinou nejprve probíhala biblická hra a po ní přicházely na scénu postavy čistě světské. Odehrávaly se tu scénky z obyčejného života Pražanů, objevovaly se i postavy řemeslníků či postavy něčím typické pro tehdejší měšťany. Scénky poukazovaly na nešvary města, vysmívaly se lidským slabostem a obsahovaly i lokální narážky. Zde byl už jen krok k využití Kašpara jako postavy, která vše zesměšní. Jedním z dochovaných titulů byl například „Kašpárek a harfa“.

„Herci u Blahoušků (neboť Bohoušek sám málokdy hrál), co kde slyšeli a četli, pro svůj účel si sestavili, přeměnili a počtu panáků přizpůsobili; byli to povedení čtveráci, neboť v kusech, zvláště v mezihře, padl úšklebek a vtip na stavy a osoby známé a na místní poměry“

(citát T. Novákové z povídky „Jesle“, *Přítel domoviny*, 1896, s. 3)

Scény v jeslích byly také často propojovány písněmi – kuplety, které si diváci velmi oblíbili. Zaznívaly pak po pražských ulicích dávno po skončení představení.

Tento divadelní fenomén postupně zanikal v důsledku sníženého zájmu i následným zákazem veřejných produkcí. Vznikají také domácí loutková divadla, zcela spontánně z popudu a zájmu dětského diváka. Tato domácí rodinná divadélka dala pak postupem času vlastně první počín ke vzniku divadelních spolků a veřejných scén, jakými byla například později i Říše loutek.

4.5 Druhá polovina 19. století v českém loutkovém divadle

V tomto období vzniká prudký vývoj kultury a zájem o loutkové divadlo začíná upadat.

Mnozí loutkáři se snažili udržet krok s dobou a jejím vývojem, ale ne všem se to povedlo. Stále více si uvědomovali, že ztrácejí obecnost a navíc se stávají terčem kritiky. Lidé je považovali za hadrníky, žebráky a negramoty (spousta loutkářů nechodila do školy, a tak byla nucena hrát z paměti). Stále více dávali najevo své společenské rozdíly. Loutkáři se rozštěpili podle toho, jak situaci řešili. Jedni se snažili za každou cenu udržet komičnost představení, lákali na takzvanou „švandu“. Jiní se soustředili na méně vzdělané obecnost, které je stále dobře přijímalo. Postupem času byli naopak loutkáři považováni za vlastence a národní buditele. Tato role je často vedla ke striktnímu dodržování rodových her, tradic a k co největšímu zachování divadelního stylu předků.

Odpůrci českého loutkářství upozorňovali na nízkou úroveň „pimprlového divadla“ a na jeho repertoár. Upozorňovali na „krnící“ diváky vysedávající u loutkářů, místo aby se kulturně povznášeli v seriózních divadlech u hodnotných děl. Pedagogové si začali uvědomovat sílu divadla a jeho budoucí využitelnost ve výchovném procesu. Opačné názory upozorňovaly na špatný příklad kočovných herců, na vulgaritu dialogů a na hrubé výrazy jednotlivých postav. Kašpárek se velmi často ve svých hrách netajil pozitivním přístupem k jídlu, pití a pohodlnému životu bonvivánského lenocha.

Pohled na loutkové divadlo se různil a přívrženci či kritici se stále více vyhraňovali ve svých názorech.

Problém loutkářů poslední čtvrtiny 19. století nevyplýval ani tak z poklesu jejich úrovně v porovnání s předcházejícím obdobím, jako spíše z narůstající diference mezi projevem lidových loutkářů a nároky diváků ovlivněných změněným kulturním klimatem české společnosti

(A.Dubská, 2004, 135)

Toto období je zcela logickým vyústěním nastupujícího realismu. Loutkáři si přes všechny peripetie udrželi svůj styl, i když leckdy patetický a archaický. Právě od

tohoto stylu se někteří loutkáři odklonili a naopak začali hledat nové modernější pojetí loutkového divadla. Jedním z průkopníků tohoto pojetí loutkového divadla byl Josef Skupa.

4.6 Rodinné loutkové divadlo

To, že se loutkové divadlo stalo po tolik let českým fenoménem je také připisováno vzniku rodinných divadel a hlavně divadlům papírovým, která byla všem finančně dostupná, a stala se tak přístupným dárkem pro děti. Někdy se divadélka dodávala i s texty. Majitel divadélka zákonitě toužil po širším repertoáru. Narůstal zájem o texty her, ale rozvíjel se i osobitý projev loutkoherců, vyvíjely se jejich improvizální schopnosti a pohotová fantazie při produkci. Majitel divadélka se také začal pokoušet o samostatné literární počiny a své hry si začal psát sám. Jednou takovou hrou, která vznikla pro domácí divadélko, je hra „Vánoce na Kopečku aneb Kašpárek hvězdářem“ Karla Maška (Loutkář 1922/23, 52).

Pokud se divadélko nestalo pouhou hračkou dítěte, které ji později odložilo, stala se rodinná divadla především místem realizace dospělých, kteří dětem hráli. Takové společné emocionální zážitky mohly ovlivnit nejen diváka, ale i herce, který se tímto konáním realizoval. A právě zde cítí odborná veřejnost silný vliv a počín vzniku divadelních spolků a sdružení. *Jedním z předchůdců loutkářů z ochoty a průkopníkem loutkového divadla ve školách byl učitel a ředitel soukromé školy v Praze František Hauser (1822-po 1894).*

(A. Dubská, 2004, 151)

Vrátím-li se k vlastnímu tématu Kašpárka, je jistě zcela nasnadě, že první a nejdůležitější postavou, která nemohla chybět v žádném rodinném divadle, byla samozřejmě jeho loutka. Repertoár byl většinou psán hlavně pro tuto postavu nebo byl do příběhů včleněn, jako už dříve zmiňovaný průvodce, pomocník nebo jen vtipný glosátor děje.

4.7 Loutkářské spolky na konci 19. století a počátku 20. století

Právě učitelé a pedagogové si velmi dobře uvědomovali působivost a názornost divadla, a proto další ochotnická divadla vznikají kolem učitelů, rodičů, vůbec kolem školy. Tato doba se cele obrací na dítě, na jeho vývojové schopnosti a citové potřeby harmonického rozvoje. *K dětem soustředili pozornost umělci, pedagogové, vědci – zejména estetika, pedopsychologie, pedagogika i přírodní věda a lékařství.*

(O. Chaloupka, J. Voráček, 1984, 59)

Hry byly někdy mentorské a zcela zaměřené na dobré mravy a výchovu diváka. Ale i lidové pohádky a pohádkové hříčky si na scéně místo našly. Spolky odkupovaly od loutkářů divadla s výpravou nebo si začaly tvořit divadla sami. Také Česká obec sokolská měla divadelní snahy a právě ona pořádala první divadelní kurzy. Přidává se i Ústřední matice školská, Matice slezská, Orel, Učitelská jednota a další. Velký loutkový rozmach volně přechází do počátků 20. století. Sokolský ruch v roce 1923 píše: *Děti získáváme snadno loutkovým divadlem, které je nejlepším výchovným a zábavným prostředkem pro mládež. Kašpárek dovede rozveselit děti, vzbudit v nich lásku k utiskovanému, víru v dobro a lepší budoucnost.*

(Sokolský ruch, roč. V/1923, č.10, 173)

Nutno dodat, že přetrvávají hlavně divadla amatérská – ochotnická. Nemálo divadel v této době také zaniká. O důvodech můžeme spekulovat. Nicméně podstatná byla snaha o určitou organizovanost. Roku 1911 založil Jindřich Veselý **Český svaz přátel loutkového divadla** a o rok později, tedy 1912 vychází první číslo **Českého loutkáře**. (Letos v červenci oslavil tento časopis 100 let.)

Prvním cílem tohoto svazu bylo zmapování všech vniklých divadel a zjistit místa, kde by další měla vzniknout. Dalším cílem je podněcovat divadla a scény ke kooperaci a vzájemnému obohacování dojmů a k hmotné pomoci – půjčování si scén, dekorací, apod. Zakládaly se půjčovny rukopisů, zjednal se pořádek v autorských právech, vymohly se slevy pro jízdu dráhou a v neposlední řadě se řešila otázka financování a danění.

(Loutkář, roč. X/1923, č. 4, 66)

Pořádaly se sjezdy loutkářů, později i za účasti zahraničních kolegů. 18. května 1929 při příležitosti mezinárodního loutkářského sjezdu s loutkářskou výstavou

vznikl Svaz slovanských loutkářů a 20. května mezinárodní loutková organizace UNIMA. Vznikla v prostorách divadla Říše loutek. Pamětní desku se sedmi představiteli Kašpárků vytvořil sochař a loutkář Bohumír Koubek. Na desce je český Kašpárek umístěn uprostřed, po jeho levici sedí ruský Petruška, francouzský Polichinelle a německý Kasperl, po jeho pravici sedí anglický Punch, italský Pulcinela a belgický Thantchés.

Obrázek č. 1

Divadelní scény, které stojí za to alespoň jmenovat, jsou scény, které svou estetickou funkcí dominovaly nad ostatními. Byla to scéna Loutkového divadla Umělecké výchovy v Praze (1914), Umělecká loutková scéna v Praze a Loutkové divadlo Feriálních osad v Plzni (v roce 1917 přichází Josef Skupa). Právě tento soubor plně využíval politický kabaret zaměřený na protirakouské a protiválečné téma. Stále více se soubor zaměřoval na dospělé diváky, i když svou podstatou byl stále divadlem pro děti. *Byl to vždy Kašpárek, který pečoval o takřka familiérní kontakt zákulisí s hledištěm. Nebylo státnických veličin bývalého Rakouska, nebylo jediné podařené stylizované zprávy z bojiště, aby se humor konferenciérův nesvezl po ní svým žahadlem.*

(Československý Loutkář 1918/19, 89)

Bouřlivý ohlas vyvolávaly výstupy tzv. „revolučního Kašpárka“, který večer co večer na scéně Feriálek veřejně pohřbíval rakousko-uherskou monarchii a u symbolické rakve zpíval píseň „Dobrů noc Rakousko, sladce spi...“

(A. Dubská, 2004, 166)

4.8 Postava Kašpárka ve 20. letech až do konce II. Světové války

Kolem 20. let dosahuje popularita Kašpárka kulminačního bodu. Nestává se pojítkem mezi moderní loutkářskou kulturou a minulostí, ale dostává zcela nové obrysy. Více a více se postavou, mentalitou a jednáním podobá dětem. Stává se kamarádem Honzy, krále, prince... Je zde kladen důraz na výchovné působení. Kašpárek se stává milým, rozpustilým klučinou a zastává zcela kladnou roli. (.....) *objevila se celá řada nových typů, které mu chtěly konkurovat nebo jej nahradit. Největšího úspěchu přitom dosáhly nejen typy zcela soudobé, ale především typy, například Spejbl a Hurvínek, jejichž charakter měl vnitřní dynamiku.*

(A.Dubská, 2004, 177)

(Postava Spejbla a Hurvínka je natolik specifická, že jim nebudu věnovat více prostoru. Zmiňuji se o nich hlavně pro časovou souvislost jejich vzniku a v souvislosti dalšího vývoje Kašpárka).

V repertoáru divadelních společností převažovaly hry z venkovského prostředí, kde se postava Kašpárka potýkala se zápornými pohádkovými bytostmi i s nespravedlivou vrchností či pyšnou honorací ve společnosti Honzy a Škrholy. Nejčastějším protivníkem Kašpárka ovšem zůstávalo peklo s čerty.

Jméno Kašpárka se objevuje téměř v každém tehdejší titulu hry. (Kašpárek a loupežníci, Kašpárek v pekle, Kašpárek a čert, Kašpárek a drak atd.)

Počátek 20. století je v jeho vývoji nejvíce ustálený a stabilizovaný. Jeho podoba (a zároveň také charakter) je nejvíce sjednocená a důsledně dodržovaná téměř ve všech hrách i divadelních společnostech. Z předválečného období je zajímavé jeho opětovné vystoupení ve Feriálních osadách ve hře Plzeňský revoluční Kašpárek, který symbolicky před 20 lety „pochovával monarchii“. *„Myslel jsem, že budu moci odejít na odpočinek, ale vidím, že třeba být stále ve střehu“¹*

V době první republiky vycházejí hry: „Senzační vynález Ptáčníka anebo drak v reálném gymnasiu“ (1924) autorem byl Richard Rus, kde Kašpárek v roli primána zneškodní draky tím, že jim dá sežrat třídní klasifikaci. Předtím zkamenělí draci ožili díky vynalezené chemikálii profesora Ptáčníka. Ve stejném roce vychází hra „Kašpárek ministrem“ autorem byl Jaroslav Průcha. *„Obsah hry Kašpárek*

ministrem ba mohl být aktuální i v naší epoše tunelování: Královi ministři Robertus (= Pobertus) a Mazanius mají hlídat státní poklad, ale místo toho ho postupně rozkrádají. Kašpárek se jmenuje ministrem a podvod odhalí: nastrčí místo zlatáček měďáky zabalené do pozlátků a jejich vlastnění podvodníky odhalí. Hraje tu klasický Kašpárek, který se představuje jako Kašpárkus Knoflíkus, konsul československé republiky.“

(Z. Šesták, 2000, 21)

Tento autor psal mnoho meziválečných her s aktuálními tématy, např. „Kašpárek hledá byt“, „Kašpárek vždy ví si rady“

Dalším velmi schopným autorem byl Václav Sojka dramaturg divadélka Umělecké výchovy.

V jeho hře „Kašpárek a čarodějnice“ (1921) o sobě říká „Tady jsem já, Kašpárek, já jsem rek na buřt a na párek“. Ve svém výstupu zpívá:

*Já Kašpárek jsem Všudybyl
a ze džbánku tak rád si přihnu;
jak zvěřím práci, na sto mil
jí honem nejradši se vyhnu.
Já Kašpárek jsem Všeckosněd
a s jídlem vždy to vezmu hákem,
než napočítáš pětkrát pět,
sním plný pekáč buchet s mákem.
Já kašpárek jsem Pivomil
a k pivečku tak rád si sednu;
když sklenici jsem v hrdlo vlil,
tu poručím si ještě jednu.*

(Z.Šesták, 2000, 13)

Tuto hru z nichž je krátký úryvek napsal ve svých 14 letech.

Zajímavá byla i hra „Pohádka o žábě s mikádem“ kde je Kašpárek pouze glosátorem a průvodcem hrou. Jedná se o tehdejší módu krátkých vlasů na mikádo, žába je mladé děvče a obvyklé pohádkové postavy jsou nahrazeny postavami satirického charakteru. Toto tvůrčí období zcela cíleně a adresně promlouvalo k tomu, co bylo

každodenní realitou, čím se lidé zabývali, co je obklopovalo a co cítili jako problém. Kašpárek zde plnil funkci zábavnou, ale i kritizující beze strachu z následků.

Je zajímavé zde zmínit Pilnáčkovu loutkové divadlo, kde pan Pilnáček byl výrobcem mýdel. Divadlo vydával jako součást reklamy na zboží. Ocituji jednu politickou píseň, která velmi připomíná dnešní volební slogany.

„Kašpárek v ní na notu „Vdávala se jedna pana“ zpívá: Ač jsem v politice nickou, zazpívám dnes politickou. Poslechněte! Chci vám dát jistý recept na mandát. Pro poslance, pro starosty, je to recept velmi prostý, jednoduchý, laciný, zajistí vám vavříny. Před volbami každá strana vyrukuje s plakátama – všude dělá velký hluk – že je stranou čistých ruk. Na voliče, na voličky, ruka jako z rukavičky, vydrhnutá do běla, mocný dojem udělá. Jak to skončí, to si dovedeme představit: Poslancem být dnes je hračka, máš-li mýdlo od Pilnáčka, neboť po něm zmizí v ráz s rukou třeba kolomaz. (Kdo ještě přemýšlí, kde že se to vzala Zemanova akce čistých rukou na konci devadesátých let?)

(Z.Šesták, 2000, 27-28)

Mnoho loutkových scén v období před druhou světovou válkou zaniká, vzhledem k zákazu a zrušení Sokola. Jejich provázanost byla značná. Jedna ze scén, která fungovala i v době okupace a nepřestala ani na jedinou sezonu hrát, byla například Říše loutek. Velmi častým titulem válečného období jsou Karafiátovi Broučci. Jejich paralela koloběhu života propojená s vírou byla jistě velmi silným tématem, jež divák v době okupace potřeboval sdílet.

K dalším změnám a proměnám Kašpárkova charakteru dochází v poválečném období, kdy některá divadla zcela přeměnila jeho roli k potřebám doby. (O tom více v kapitole rok 1955.)

Poválečná léta byla především poznamenána znovu nabytou svobodou, ale i potřebou vše rychle spravit a vrátit do provozu. Loutková divadla začala opět pracovat. Navazovala na výsledky a trendy předchozí doby, ale nová společenská situace s nástupem socialistického realismu poznamenala další vývoj. To mělo za důsledek především omezení umělecké svobody. Pováleční Kašpárci hlásají lásku k vlasti a pomalu se začínají podobat obyčejným chlapcům. Jejich pozitivní přístup k dobrému jídlu, pití a lenošení zde nemá místo. Ve hře „Princezna Nafta“ Františka Ptáčka je Kašpárek brán jako normální chlapec a je prostě oblečen. Trend nahradit

Kašpárka pionýrem Vencou, který vystupoval spolu s loutkou proletáře, byl naštěstí opuštěn po padesátých letech.

1/ J. Skupa, F. Wenig: *Jdeme do sebe*, citováno z textu hry, uloženého v Archivu města Plzně.

4.9 Říše loutek, unikátní divadlo

Na jaře roku 1925 po výběrové architektonické soutěži se začala stavět budova nové knihovny. (projekt F.Roitha)

Severní čelo Mariánského náměstí mezi klasicistně secesní budovou nové radnice vpravo a barokním Klementinem vlevo zaujalo nyní rozložitě travertinem obložené průčelí s bočními reliéfy nad pilířovými podchody a se středním portikem, nesoucím na zábradlí balkonu v prvním patře šest alegorických soch Ladislava Kofránka.

Od středních vchodů v portiku stoupá široké schodiště k hlavním půjčovním sáním a čítárnám, postranní schodiště směřují do suterénu, kde jsou za prostorným foyerem dva sály. Jeden menší, výlučně přednáškový sál a druhý byl vybaven dosti velkým pódiem.

Ve východní části byl zřízen reprezentační primátorský byt se společenskými místnostmi, na jejichž výzdobě se podílel zejména malíř František Kysela.

Těsně před začátkem realizačních prací došlo k výrazné změně a doplnění původního programu, když bylo rozhodnuto zřídit v suterénu východního křídla loutkové divadlo. Sál divadélka se prvně objevuje na realizačních plánech v dubnu 1925.

Teprve v říjnu téhož roku žádala správa divadélka Říše loutek o propůjčení sálu. Od samého začátku měla správa divadélka zájem o účast při sdělávání stavebních plánů na projektované divadélko a pan architekt Roith akceptoval všechny její pokyny a rady.

Živé kontakty mezi umělci Říše loutek a projektanty byly od samého začátku velmi plodné.

Umělecký vedoucí Vojtěch Sucharda, nebo architekt Vladimír Zákres odvedly arch. Rotha od záměru vytvořit obdélníkové hlediště, podobné přednáškovým sálům /neví se přesně či to byl nápad/. Půlkruhová výseč byla na svou dobu ojedinělá a vzešla z potřeb loutkářů a umělců kolem divadla. Šlo o aplikaci takzvaného reformního divadelního prostoru - vějířový půdorys s amfiteatrálně stoupajícími oblouky sedadlových řad. Autoři takového řešení měli na mysli zejména orientaci koncentrující diváky jedním směrem k jevišti. Také se zde mluví o takzvaném demokratickém charakteru nových divadel, kde se vyzdvihovala společenská jednotnost v prostoru.

Pozadí sálu zaujal čelně orientovaný balkon s třemi reliéfy Vojtěcha Suchardy, představujícími tři hlavní žánry divadla- zpěvohra, komedie a pohádka.

Před jevištěm bylo zřízeno ponořené orchestřiště, strop sálu pokryla malba podle návrhu F. Rotha, jejíž paprscité linie zvýrazňovaly svou perspektivou základní prostorový dojem z interiéru a do jejíchž obloučkových smyček byla zasazena hvězdicově broušená svítidla. Podobná malba rozšířila vpředu svým rámcem jevištní portál s dekorativní textilní oponou.

Sál byl vybaven 290 sedadly, nastavitelnými do různé výšky podle vzrůstu malých diváků.

Divácké prostory divadla nedoznaly do současnosti žádné významné změny a celý interiér divadla je předmětem památkové péče.

V říjnu 1928 se soubor pod názvem Umělecká scéna Říše loutek přestěhoval do nových prostor v právě otevřené budově Ústřední knihovny hl. města Prahy. Získal tak nejen moderní scénu, která byla právem počítána k nejmodernějším i v evropském měřítku, ale především jevištní prostor upravený na základě inscenačních zkušeností souboru.

Nová scéna byla otevřena premiérou Tylova Strakonického dudáka.

V roce 1929 byla v prostorách Říše loutek založena mezinárodní organizace loutkářů UNIMA.²

Svým významem dala o sobě jasně vědět v době předválečné, poválečné, normalizační i v té demokratické.

Dá se říci, že se již jedná o historický, divadelní unikát s původním kukátkovým hledištěm, a že dodnes zaujme jak českého návštěvníka, tak uchvátí hosty z ciziny. Je svým architektonickým řešením velmi pokrokové a vypovídá o moderním duchu svých tvůrců.

Při povodních v srpnu 2002 se všichni členové Říše loutek snažili zachránit ty nejdůležitější a nejhistoričtější předměty divadla. Byly to nejen staré písemnosti, ale také staré Suchardovy loutky, loutky akademického sochaře pana Bohumíra Koubka a výtvarná díla s loutkami výtvarníka a betlemáře Františka Valeny. Na nějakou dobu se tyto vzácnosti přestěhovaly na chalupy a do bytů členů divadla. Některé písemnosti musely být odvezeny do mrazíren a postupně vysoušeny.

Po celkové rekonstrukci, kterou z velké části uhradily také dary kolegů loutkářů z cizích zemí se podařilo divadlo opravit do původní podoby, dřevo se podařilo zrestaurovat, sál je znovu vymalován jako dřív, původní polohovací sedadla jsou na svém místě a vše korunuje zachráněná původní opona.

Historické loutky spočívají v depozitářích a zachráněné písemnosti jsou uloženy v archivech.

^{2/} HILMERA, J. *Almanach, Dům, v němž sídlí Říše loutek, a dobrý duch, který z něho nikdy nevyšel*“ str.10-21

4.10 Diskuse o postavě Kašpárka v časopise Československý Loutkář z roku 1955

Celý ročník Československého Loutkáře z roku 1955 byl věnován diskusím předních autorů her, výtvarníků a divadelních pracovníků, kteří měli co říci k loutkovému divadlu a hlavně k postavě Kašpárka. Diskuse vznikla na základě zveřejněné studie Dr. Jana Malíka o tradiční postavě Kašpárka v roce 1954 ve 12. čísle stejnojmenného časopisu.

Popisuje zde vývoj a vznik postavy Kašpárka a hlavně vlivy, které na něj po dlouhá léta působily. Podrobněji rozebírá Kašpárka v souboru her Komédie a hry z roku 1862. Rozebírá všech 61 her tak, aby u každé z her, kde se Kašpárek objevil, vysvětlil jeho roli, funkčnost v ději, smysluplnost, ale i dějovou přebytečnost. Ukazuje a dokládá na očíslovaných hrách i výstupy zcela obhroublé, zlé, mstivé i násilnické. Dokládá jeho sobeckost, antisemitismus, úplatkářství aj. Označuje jej i za okrádače mrtvol a nakonec i za toho, kdo se pokusí o vraždu. Na druhé straně ale připouští, že „*Kašpárkova jevištní účast byla dána jen rozsahem jeho rolí*“. Za dobu, kdy se vyvíjel český typ Kašpárka, považuje poslední třetinu 19. století, dávno po smrti Matěje Kopeckého. Přičítá to volnější dramaturgii v reprodukčním stylu, kdy Kašpárek dostává jemnější povahové rysy, a jak sám říká „*čestější charakteristiku*“. Na druhou stranu se zmiňuje o současných hrách, které postrádají postavu Kašpárka úplně, a jež považuje v současné době za velmi zdařilé. J. Malík se domnívá, že zmizí-li ze seznamu osob v loutkových hrách Kašpárek, zmizí vlastně jen jeho jméno. Bude vždy patrný v různých převlecích a maskách. Jeho budoucnost vidí tak, že jeho duch bude promítnut do každého divadelního kusu. Divák si jej najde, i když už nebude zastoupen tak, jak jsme ho zvyklí vídat.

Závěrem své studie hovoří o dlouhém životě Kašpárka, který je „*prohněten českým těstem*“ a končí výkřikem : „*Kašpárek je mrtev. Ať žije Kašpárek!*“

Je zcela zjevné, že studie rozpoutala mezi loutkářskou veřejností debatu o existenci Kašpárka a hlavně o jeho budoucnosti na jevišti. I když je diskuse na stránkách Československého Loutkáře z roku 1955 jistě přibarvena dobou, která se u nás upevňovala (budování socialismu), přesto se domnívám, že je to diskuse velmi

plodná, historicky zajímavá, leckdy odborná a hlavně přínosná k následnému srovnání názorů tehdejších a dnešních.

Příspěvky většinou vycházely z určitého osobního přesvědčení a zkušeností v divadelní činnosti. Prohlášení účastníků diskuse jsem zestručnila a pouze vyzdvihla jeho nejpodstatnější myšlenkové názory.

Prof. Karel Langer – loutkový pracovník vnímá Kašpárka jako postavu čistě satirickou a jako taková má být také vnímána. Měla by promlouvat k době budování socialismu, ale tím, jak vypadá, má zcela navozovat dojem, že se jedná o postavu jinou, veskrze komickou a zcela nepodobnou civilní postavě. Langer se domnívá, že vnímání Kašpárka veřejností je vtěsnáno do šablony malého českého chytráčka, maloměšťáckého filozofa. Neshledává postavu Kašpárka pro soudobé loutkové divadlo důležitou a potřebnou. Avšak připouští jeho roli jen čistě v klasické podobě a ve vypovídající satíře.

Vít Skála – výtvarník a loutkář vidí loutku Kašpárka v čistě dětském vnímání. Hodnotí především jeho schopnost pobavit a rozesmát. Tvrdí, že otázka tradice je vnímána pouze starší generací, děti pojem „tradice“ nechápou. Děti se chtějí bavit a je jim jedno, kdo nebo co je rozesměje. Jako příklad jmenuje Skupu, jeho odklon od postavy Kašpárka nahrazením novými postavami Spejbla a Hurvínka. Přesto zavrhuje myšlenku zbavit se Kašpárka, protože není v současnosti stejně hodnotná a výrazná loutka na scéně. Děti jsou na ni zvyklé, věří jí. Uvědomuje si i jeho sílu a popularitu ve výchově a pedagogice.

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 1, s. 4-5)

J. A. Novotný – obhajuje Kašpárka jako postavu zcela nezbytnou, neopomenutelnou na československém loutkovém divadle. Shoduje se s názorem prof. J. Malíka, že je Kašpárek „mladý vývojem“ a že jeho rysy a kvality rostou v dobře napsaných hrách. Zdůrazňuje jeho veselost, pokrokovost, neupírá mu ani historické právo na existenci. Vysvětluje, že názor o zbytečnosti Kašpárka vzniká z jeho nepochopení. Tvrdí, že jeho role skutečně nemusí být zastoupena v každé hře, ale patří tam, kde se děj přímo od jeho postavy odráží. *„Kam tedy patří Kašpárek? Tam, kde je oprávněně jeho místo! Jsou látky, ve kterých by se motal jako mátožná vedlejší figurka, které jeho přítomnost vylučují. Avšak jsou dramatické oblasti, kde je nutností, které jsou dokonce jím podmíněny. Skutečný básník, citlivý stavitel her*

odhadne vždycky správně, zdali kašpárka mezi postavy děje přizve. Jeden příklad za mnohé: dr. Karel Driml. Kašpárek mu hraje v „Bacilínkovi“, v „Králi Asinovi“; ale neobjeví se ve hrách „Šuki a Muki“ či „Muž a dvě oči“. Proč? Driml si v nich našel jiné hrdiny, jež plně nahradily jeho part. Taková autorská volba – toť pravý systém třídění.

Bedřich Rydlo – ve své výpovědi k otázce postavy Kašpárka vzpomíná na to, jaký vliv měla tato postava na chod věcí, se kterými se, jak se zprvu jeví, nedalo hnout. Co dovedla s dětmi, když je o něco požádala či nabádala k opatrnosti. Rozumí a chápe roztrpčenost společnosti nad Kašpárkovou mluvou, ale záhy ji sám omlouvá a vysvětluje důvody, proč tak ve starých hrách mluvil. Vidí obrodu ve vyčištění jeho řeči a v naplnění kvalitním a pozitivním textem jeho replik.

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 2, s. 29-30)

Alois Polák – celou diskusi bere jako *problém* s Kašpárkem. Nachází východisko v přepracování her, naplnění je ideologií. Kašpárka jako postavu nepovažuje za nutnou tehdy, když se najde text, ve kterém nebude potřeba tuto postavu uvádět.

To, že Kašpárek ještě přežívá, přisuzuje faktu, že loutkové scény nemají dostatečně široký repertoár, a proto musí sahat ke starým hrám a textům, aby uspokojili diváka, který vyžaduje často změnu a novou hru. Tvrdí, že to, co na děti v životě čeká, úkoly, které budou před ně kladeny, potřebuje kvalitní přípravu, ve které se děti bez Kašpárka obejdou.

„Vždyť „živé“ divadlo se také bez podobné atrakce obejde“

Václav Kroupa, Klatovy – tento loutkoherec zcela obhajuje postavu Kašpárka jako něco, co neodmyslitelně do loutkového divadla patří. Odsuzuje toho, kdo první vyslovil otázku o zrušení Kašpárka. Považuje ho za ignoranta neznalého historii a tradici, za člověka, kterému zcela chybí zkušenost v pohledu diváka, hlavně dítěte, na tuto postavu. Vyzývá ale k soutěži mezi výtvarníky o univerzální podobu Kašpárka, kterou by si děti pak samy zvolily.

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 3, s. 52)

(Zde si myslím, že lze spatřovat určitý ústupek pisatele od své svobody v projevu. Protestuje zcela zapáleně proti zrušení Kašpárka jako takového, ale připouští univerzální jednotnou podobu této postavy. Bylo to nutné? Doba a snad i redakce si v těchto letech žádaly své.)

Vojta Sucharda – výtvarník, člen Říše loutek, se postavy Kašpárka zcela zastává, připomíná rozdíl mezi tím, jaký byl a jaký je dnes, připomíná jeho vznik a vysvětluje vlivy, které formovaly jeho podobu jak z pohledu negativního, tak pozitivního. Ve svém příspěvku se domnívá, že by se kostým Kašpárka měl měnit podle prostředí, kde vystupuje, a že šaškovský kostým s rolničkami by měl mít pouze ve hrách s králem, princem atd.

Viktor Osenský – vzpomíná na své zážitky z loutkových představení. Pro něj byl a je Kašpárek nenahraditelný a přisuzuje mu budoucnost zcela zajištěnou. Vzpomíná na představení, kdy místo Kašpárka přišla na scénu postava kloučka Karlíka. Když se Karlík ze scény ztratil a děti ho měly zavolat, ozvala se jen velmi malá část diváků. Vzpomíná, „jak se okna třásla, když se podobný případ stal Kašpárkovi“.

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 4, s. 87)

Dr. J. B. Heller – svůj příspěvek nazval „Kašpárek má právo na návrat“. Jeho roli vidí pouze v krátkých hrách a výstupech s dětmi nebo se zvířátky. Zde se domnívá, že nemůže být jeho postava zneužita. To, že je už Kašpárka „dost“, vidí v jeho vstupech do všech oblastí. „*Kašpárek přerostl svou funkci, rozbil vyváženost souhry, strhoval vše na sebe. Hry byly komponovány jen pro Kašpárka, který byl pak kouzelníkem, hvězdářem, mořeplavcem, dobrodruhem všech šarží, ale i lékařem, učitelem a karatelem – prostě hrdinou ve všech oborech a situacích. Až už to dál nešlo. A pak se řeklo: Dost Kašpárka!*“

To že byla obliba Kašpárka tak silná, vedlo k tomu, že hry pozbyly uměleckosti. Chápe, že se tato postava nedá zcela vyškrtnout a zrušit, ale měla by být tam, kam patří. Jako koření představení, pouze doplněk, neměl by zastávat důležitější role. Na závěr svého příspěvku říká: „*Najde-li se pravá míra pro něho, zůstane-li Kašpárek v mezích své funkce – má právo na návrat.*“

F. Kondělka – ve svém krátkém pojednání postavu Kašpárka hájí, odvolává se i na diskusi v jeho domovské scéně, která pro jeho zachování vyšla na 100%. Stěžuje si jen na nedostatek kvalitních her o Kašpárkovi a připomíná vydání souboru vybraných her s touto postavou.

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 5, s. 104)

Dr. Jaroslav Bartoš - se dlouze rozepisuje o historii postavy Kašpárka, o vlivech, které ho formovaly. Připomíná, že Kašpárek byl vlastně dříve postižený člověk,

který býval i hrbatý a který nevyvolával soucit, ale posměch, jak bylo pro svou dobu typické. Připomíná jeho proměnu v malého kloučka zbaveného knírků a rokokových klobouků, které byly jeho znakem ve starých Don Šajnovských hrách. Kašpárkovi vyčítá to, že malý chlapec, vlastně šašek, kárá dospělé. Je to nepřírozené a nezvyklé. Zde vyslovuje svůj názor, že Kašpárek na loutkové divadlo nepatří. Avšak hned si sám oponuje v tom, že je dobře patrné silné zakořenění v podvědomí dětí, kdy motivovány Kašpárkovou radou či přáním, vykonají vše, oč je požádá. Domnívá se, že kdyby ale Kašpárek zmizel, děti si sice popláčí, ale časem zapomenou. Doslova říká „sejde z očí, sejde z myslí“. Pokud Kašpárek na scéně zůstane, měl by být postavou pravdivou, kterou by měl správným směrem posunout literát či pedagog.

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 6, s.128)

Č. Sovák – mluví o představeních, kde postava Kašpárka nijak citelně nechyběla, ale uvádí, že je jen velmi málo souborů, které si tento experiment mohly dovolit – připomíná vybavenost loutkových scén, jak výpravou, tak i vhodnými novými texty postrádajícími postavu Kašpárka. Domnívá se, že je jen otázkou času, kdy bude tento nahrazen novým chlapcem, zcela normálním, který převezme Kašpárkovu roli. O jeho popularitu se postarala neustálá propagace uváděním jeho her. Vyzývá kolegy loutkáře k hraní tak, aby bylo obecnstvo spokojené i bez Kašpárka.

Jan Vavřík-Rýz – zcela se podepisuje pod příspěvek J. A. Novotného. Připomíná, že jen autor her rozhodne, jaký Kašpárek bude a jestli vůbec bude.

Pod vyjádřením Jana Vavříka-Rýze je dodatek o vyjádření Josefa Skupy dávno před otevřením ankety o Kašpárkovi, kde říká: „*Potřebujeme v hrách na našich jevištích mladý, optimistický, kladný, veselý a pravdomluvný typ bez starých chybných nánosů, který však nemůže být pro všechny hry žánrově stejný. Musí být životný a přesvědčivý a především odpovídat duchu hry, jejímu zaměření a poslání; teprve po tomto prověření má ve svém žánru své platné místo Kašpárek, Hurvínek i pionýr Jirka.*“ (ČsL č. 4, roč. IV, str. 90)

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 8, s. 179)

Jaroslav Šváb – mluví o Kašpárkovi v souvislosti vkusu a citu. Neztrácuje jeho existenci, ale připomíná fakt, že v současném moderním pojetí pohádky není pro něj místo. Vidí jeho neopominutelné místo v pohádkách kouzelných, lidových. Jeho sekundantem je často čert, drak, princ, Honza. V současné pohádce s jiným

ovzduším, prostředím a jinou tendencí, je čas jeho místo nahradit postavou civilnější. Hochem, dívkou, či celou skupinou. Považoval by za omyl, kdyby se do současného žánru textů dostala postava Kašpárka. (v této souvislosti připodobňuje postavu Marbulínka, který se nevkusně vtíral do současného života) Dává postavě Kašpárka zelenou, ale jen v těch textech, kde je jeho působení vhodné.

L. Klibáni – se pohoršuje nad tím, že je diskuse o Kašpárkovi ještě živá. Odvolává se na moudré rady loutkářských expertů, kteří z podstaty marxleninského učení dali současným loutkářům jasnou odpověď. Nechápe, proč je tato diskuse znovu tak živá, když už odpověď všichni dostali. Připomíná Žilinské školení, které podlomilo Kašpárkovu slávu. Mluví o určitém zklamání u dětí, které opět neviděly na scéně svého oblíbeného Kašpárka, a přiznává, že většího zklamání se dočkali samotní herci a činovníci divadla, z nichž někteří dokonce z divadla odešli. Sám přiznává, že do budoucnosti bude velmi obtížné vytvořit dobré a hodnotné texty s postavami jako: *„Smelko, Pionier Smieško, Hrčka, Janko Hraško, lebo statočný kozák Karpo; hlavne, aby bábkoví hrdinovia neboli samoučelnými hrdinami za každú cenu, a detskú dušičku aby sme vedeli zdravo zaujať a uspokojiť.*

Gustav Nosek – připomíná, že popularita Kašpárka je přímo úměrná jeho výskytu. Pokud se do některých částí naší republiky nedostane loutkové divadlo vůbec, nemůže samozřejmě dětem chybět Kašpárek. Pokud ale má divák s touto postavou své zkušenosti, těžko se jej vzdává. Současná existence Kašpárka je přesto velmi složitá. Měl by to být kluk, ale bez svých divadelních průpovědek typu: „Dětičky, nazdárek, zdraví vás Kašpárek“. I jeho kostým by měl zcivilnět. Doslova říká, že Kašpárka by bylo škoda, kdyby zcela vymizel, *ale skřehotavého tajtrdlíčka nepotřebujeme!*

Josef Lada – se připojuje s přímlovou za Kašpárka velmi krátce. Připomíná jeho podstatu kladného hrdiny bojujícího se zlem, stojícího vždy na straně dobra. Vidí Kašpárka jako vzor pro jeho šlechtné a výchovné poslání.

Libuše Tittelbachová - říká: *„Kašpárka, toho do pohádek našeho klasického dědictví potřebujeme!“* Předkládá jako zdařilý příklad zařazení Kašpárka do současného dění hru „Kašpárek partyzánem“, kdy zaujal dětské obecenstvo a naplnil divadlo Umělecké výchovy. Nepůsobil rušivě vedle postavy sovětského partyzána Kolji, Marušky, atd. *„Prostě se autorovi povedl.“*

Ing. Josef Kopenec – hájí postavu Kašpárka na jevišti pro jeho popularitu u dětského diváka. Domnívá se, že je lepší pravdivý Kašpárek než nevkusné napodobeniny postavy Hurvínka, jako nové vtipné postavy na scéně. Menší výskyt Kašpárka přičítá nově zaměřeným hrám. Jeho setrvání na divadle vidí v jeho spříznění s tradičními postavami loutkových her.

(Československý Loutkář, roč. V., 1955, číslo 10, s. 226-227)

Celá diskuse je ukončena ve 12. čísle krátkým vyjádřením redakce. Nezaznívá ani rozřešení, ani rada, jak se na tuto problematiku správně dívat. Ozývá se zasloužené povzdychnutí nad tím, jak málo se k anketě Kašpárka bylo ochotno vyjádřit především zastánců a věrných propagátorů. Anketu shrnuje tím, že Kašpárek patří do her, které byly pro něj koncipovány a *nemůžeme jej chtít v každém kuse z pouhé staromilské sentimentality.*

„Pokud nebude tato loutka jen ztitěrněným šaškem či smutným odvarem chlapečka, falešně naroubovaným prvkem hry, pokud její vlastnosti nebude moci převzít jiný typ a dramatik v ní objeví – skutečným tvůrčím hledáním – ideálního hrdinu, pak Kašpárek v loutkovém divadle nepřestane žít.“ Závěrem ale redakce připouští názor, že jeho dávné divácké slávě je již odzvoněno.

Můj názor se zcela ztotožňuje s názorem redakce v jeho shrnutí. Kašpárek patří tam, kde je v pohádce jeho místo. Není potřeba jej za každou cenu strkat všude a nechat ho zbytečně tlachat či uměle rozesmávat obecenstvo. Divácky úspěšné je to představení, které je po výtvarné a dramatické stránce dobře zpracováno. Má dobře zkomponovanou hudbu, pěkné loutky, zajímavou výpravu, dobře umístěné zvuky, kvalitní mluvní projev herců, zručné vedení loutkoherců, ale hlavně napínavý a zajímavý obsah, který diváka vtáhne a zcela pohltí. Jestli je v tu chvíli na scéně Kašpárek nebo ne je zcela mimo otázku.

4.11 Loutkářská Chrudim

Letošní 61. Loutkářská Chrudim, na které jsem se byla podívat, mě utvrdila v tom, že pokud se s postavou Kašpárka pracuje vhodně a smysluplně, je postavou komickou a aktuální, která může oslovit dnešního diváka.

Účastnila jsem se Loutkářského štrúdlu, což bylo odpoledne v klášterních zahradách s drobnými loutkovými hříčkami. Mne zaujala hlavně nabídka loutkových her s Kašpárkem. Konkrétně představení pana Libora Štumpfa „Kašpárek honí čerty“ a pana Jana Bílka „Staré pohádky české aneb co si Kašpárek z Jiráska zapamatoval“. Byla to skvělá příležitost vidět, kdy který loutkář svého Kašpárka užívá, jakou roli mu dává v celé hře, zdali je postavou hlavní, nebo jen dodatečně implantovanou do děje. Mohla jsem sledovat i rozdílné hlasové interpretace, kontakt s divákem, dynamiku a výpravu každého jednotlivého představení. Hry pana Štumpfa jsou krátké, maximálně desetiminutové. Jedná se o výstupy, kde Kašpárek přemáhá čerta, napálí draka, natluče hloupému sedlákovi. Hry mají vysoký temporytmus, jednoduchou výpravu – paraván pro maňáskové vedení. Celé představení hraje pan Štumpf sám, přestavby zvládá během kratičkých přestávek mezi hrami. Stále hovoří s diváky, povídá si s nimi o tom, co za chvíli uvidí, hodnotí předešlou hru. Diváky tak udržuje v neustálé pozornosti a zájmu o další představení. Podle reakcí malých diváků, které jsem bedlivě pozorovala, bylo představení velmi dobře všemi sledováno a přijímáno. Z rozhovoru s panem Štumpfem jsem získala informaci, že pohádky si vymyslí sám, inspiraci hledá v hrách 20. let. Některé texty svých her má vydané v malé knížečce „*Svět loutek aneb pojd'te si zahrát loutkové divadlo pokaždé jinak. Pohádky s Kašpárkem*“. Zde nejen uvádí několik textů her, ale předkládá i jednoduché návody na výrobu jednoduchého divadla a loutek. Na dotaz, jak on vidí budoucnost postavy Kašpárka, mi odpověděl, že malé děti, pokud navštěvují loutkové scény, Kašpárka znají a hlavně vědí, co od něj na scéně mohou čekat.

Představení pana Bílka bylo zcela odlišné od pojetí pana Štumpfa. Ve hře „*Staré pohádky české aneb co si Kašpárek z Jiráska zapamatoval*“ bylo patrné, že postava Kašpárka zde byla navíc. Předpokládám, že autorovi šlo o zachování komičnosti a snažil se téma pověstí přiblížit i nejmenšímu divákovi, ale komičnost zvládl pan Bílek velmi vtipnými replikami a dialogy mezi postavami Starých pověstí, Kašpárek zde skutečně plnil jen oddychovou funkci, aby rozptyloval pozornost malých diváků. Obdivuhodná byla spolupráce s obecnstvem. Pan Bílek zcela sám hrál, mluvil za loutky a ještě sledoval co se děje na zemi mezi diváky. Některé jeho reakce jsem si poznamenala: „Proč pláčeš, holčičko? Já taky pláču – pot, podívej“. Ve chvíli, kdy se blížila družina k Přemyslu Oráčovi zareagoval na rodinu, která se

zvedala k odchodu: „Neodcházejte, nevidíte krásné voly holandského typu!“ Pan Bílek měl velmi příjemný hluboký hlas, uměl s ním melodicky pracovat, svým kontaktem s obecnstvem držel diváky v napětí a pozornosti.

Pro mou práci bylo tudíž velmi podnětné vidět zrovna tyto dva interprety a jejich volbu hry s postavou Kašpárka. Myslím si, že přesvědčivější a smysluplnější byl tam, kde přímo měl nějaký úkol. Působil hravě, vesele a dětsky. Naproti tomu ve hře o Starých pověstech se jeho postava, která se zcela nečekaně objeví mezi Praotcem Čechem a Řípem, do děje nehodí a skutečně působí nezúčastněně až rušivě. Pan Bílek má smysl pro humor a vtip, na kterém měl dialogy postavené, nepotřeboval ještě další komickou postavu Kašpara. Obě představení byla velmi příjemně odehraná, ale při hře pana Bílka jsem začala hlouběji chápat, proč vznikají otázky na téma: „Je Kašpárek potřeba?“

5 Praktická část

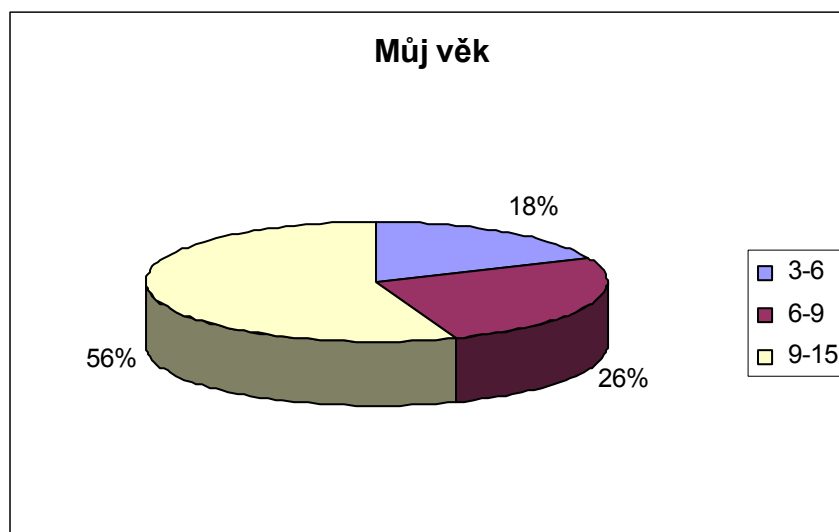
Základem pro vyvození závěrů mé diplomové práce je vyhodnocení dotazníků. Přesné znění dotazníku přikládám v příloze. Otázek je celkem 10. Forma dotazníku je zavřená, nabízející výběr z několika možných odpovědí. První otázka je pouze informační o věku respondenta, 10. otázka je zcela otevřená a dává případný prostor k vyjádření k dotazníku či problematice jeho obsahu.

Dotazník vyplnilo celkem 440 respondentů. Nerozlišovala jsem pohlaví respondentů, ale pouze jejich věk. Všichni respondenti jsou z Prahy a z jejího nejbližšího okolí. Respondenty dělím podle věku na předškolní, mladší školní a starší školní věk. Nejpočetnější byla skupina staršího školního věku, 9-15 let. Toto podrobnější dělení využívám u otázky 2 a 8.

S nejmladší věkovou skupinou jsem dotazník vyplnila sama. Výzkum jsem udělala ve čtyřech třídách mateřské školy. Sedla jsem si s dětmi do kruhu na koberec a jednotlivé otázky jsem dětem přímo vysvětlovala. Pak se děti hlásily k odpovědi, se kterou souhlasily. S dětmi z prvních tříd jsem prováděla výzkum stejně jako v mateřské škole.

5.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

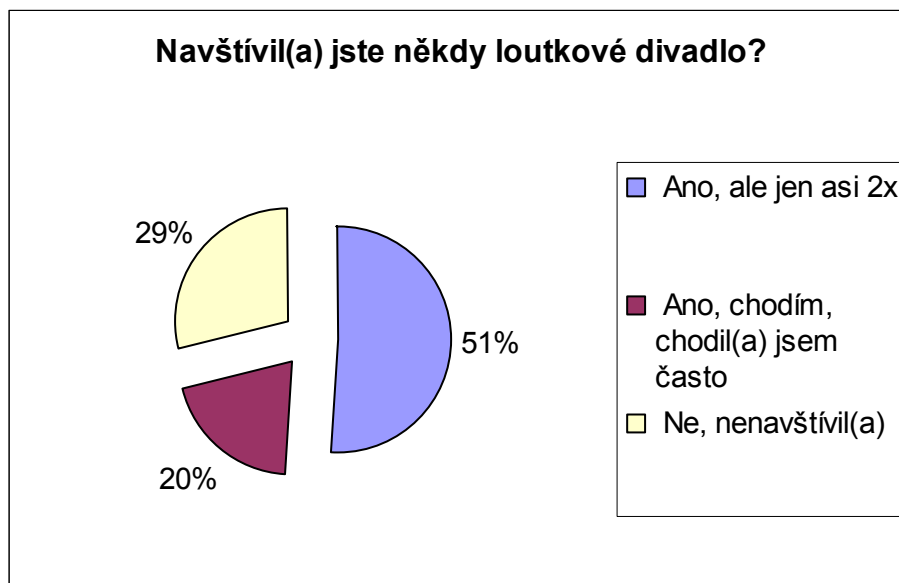
Obrázek č. 2

Nyní přistoupím ke konkrétním odpovědím respondentů.

2/Navštívil(a) jste někdy loutkové divadlo?

Obrázek č. 3

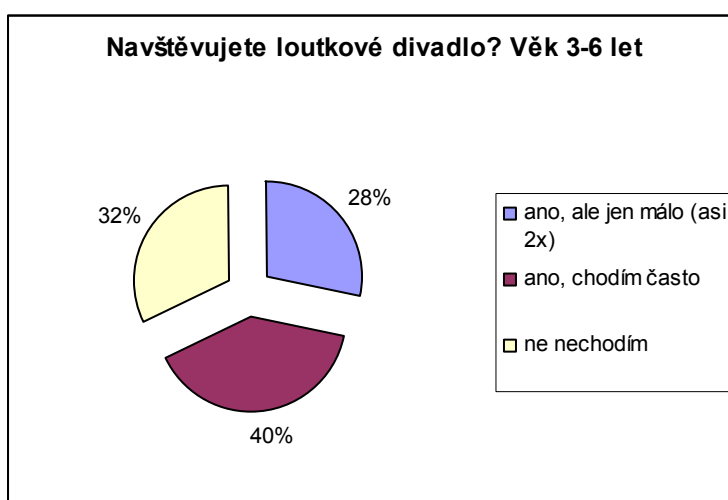
Vyhodnocením odpovědi všech respondentů vychází poměrně vysoká hodnota těch, kteří mají nějakou zkušenost s loutkovým divadlem - 71 %.

Oddělím-li respondenty předškolního věku od školáků, jsou čísla velmi zajímavá.

Děti předškolního věku, které se s loutkovým divadlem setkávají dost často, nemají až tak výraznou převahu pravidelných návštěvníků od těch, kteří loutková divadla nenavštěvují. Bylo ale potřeba respondentům vysvětlit, že otázka se ptá na to, zda chodí do loutkového divadla také občas s rodiči. Otázka se nezaměřovala na divadla ve školkách. Zájezdní soubory, které navštěvují předškolní zařízení, ve většině případů využívají loutek. Ani tato setkání s loutkami a divadlem zřejmě nevede k větší touze navštěvovat loutkové scény i mimo školku. Děti, které nežijí ve městech, kde se loutkové scény nacházejí, mají situaci mnohem těžší. Dnešní učitelky minimálně využívají maňásků a loutek k motivaci dětí, ani neumožňují dětem si divadlo zahrát. Je to způsobeno také tím, že loutky ani maňásky tyto zařízení nemají k dispozici. Děti se tak často nemají šanci s loutkou vůbec setkat.

Vyplývá tedy, že jen každé druhé dítě v předškolním věku má zkušenost s loutkovým divadlem a občas jej s rodiči i navštíví. Pokud rodiče neumožní těm nejmenším seznámit se s tímto typem divadla, je nasnadě, že v pozdějším věku si už dítě loutkovou scénou nenajde. Přesto se domnívám, že výsledky nejsou tak alarmující a že svědčí o velké loutkářské tradici. Loutkové divadlo není všemi bráno jako zastaralý způsob zábavy.

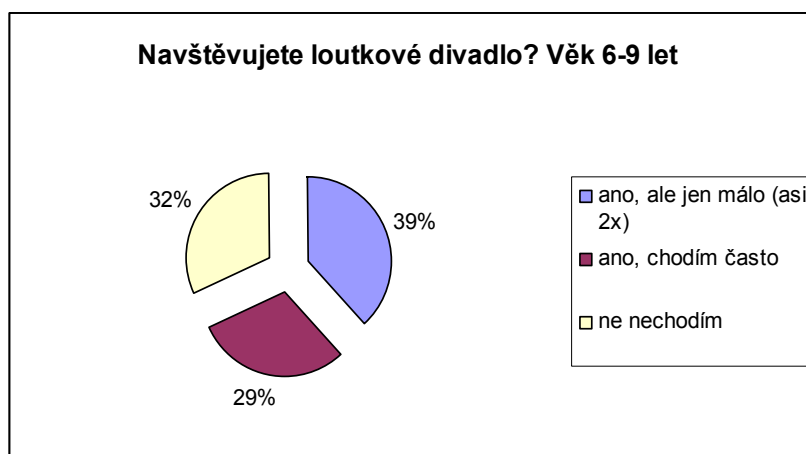
Obrázek č. 4

Čím je věk respondenta vyšší, tím klesá zájem o loutkové divadlo. Určitou zkušenost respondenti udávají, ale postupem věku zájem ztrácejí. Nevidím v tom nic nepochopitelného a zcela chápu, že se zájmy dětí ubírají jinými směry, zvláště v dnešní době technických možností. Pro můj výzkum je ale cenné zjištění faktu, že určitá povědomost o loutkovém divadle přetrvává. Procenta těch, kteří uvádějí minimální návštěvnost je povzbuzující. Právě tato data mě přesvědčují o tom, že zájem o loutkové divadlo může přetrvávat i do pozdějších let. Otázkou zůstává, jaký typ divadla respondenti viděli. Zda-li divadlo typu Minor, Drak nebo divadlo Spejbla a Hurvínka a konečně divadlo typu Říše loutek. Divadla se výrazně liší repertoárem a způsobem produkce. Pražské děti nejčastěji navštěvují dopolední představení v divadle Spejbla a Hurvínka a divadlo Minor. Druhé zmíněné divadlo by mohlo

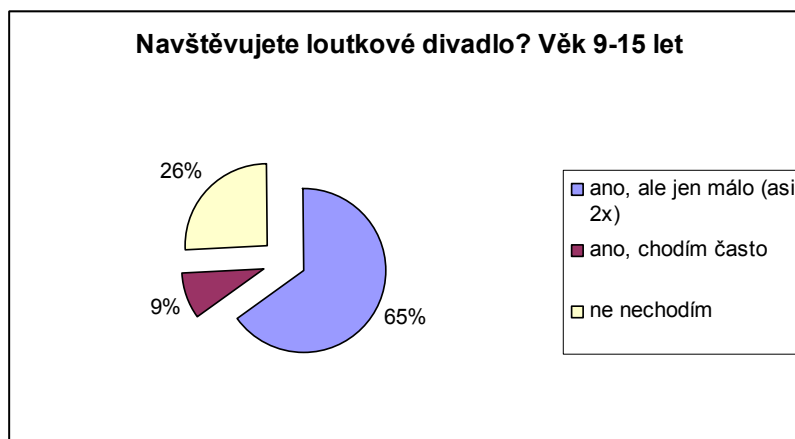
občas ve vhodné hře postavu Kašpárka využít, jejich způsob prezentace je pro současného diváka moderní, na bázi loutka živý herec, jeviště je otevřené, výprava nápaditá, technika odpovídající dnešní loutkové scéně. Scéna Říše loutek je poloprofesionální, proto jsou její představení pouze o sobotách a nedělích. Toto divadlo má už několik generací odchovaných diváků, kteří se o něj stále vrací. Přesto masovější návštěvnost nezaznamenává.

Obrázek č. 5

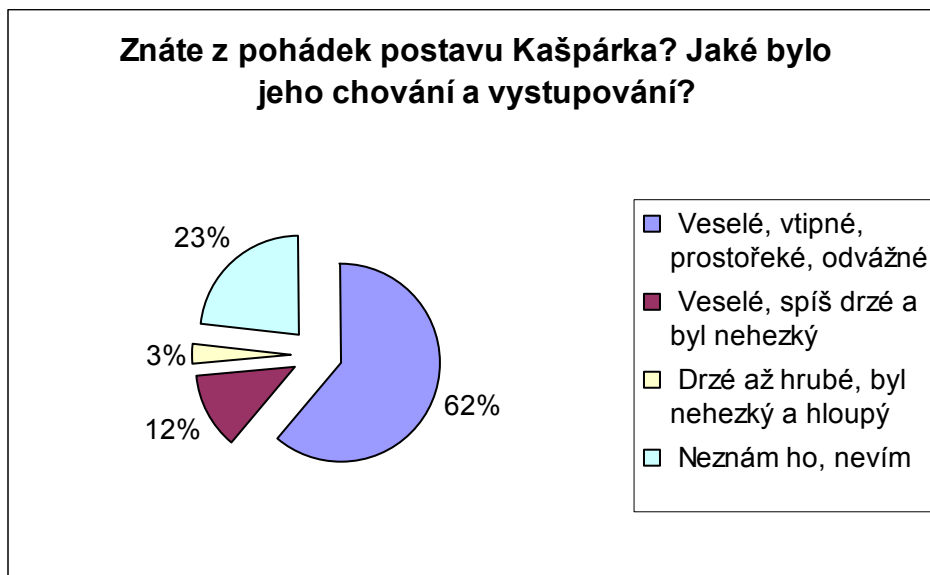
Velmi pozitivní jsou data respondentů 6-9 let a 9-15. Sice v obou případech zájem o loutková divadla klesl, ale zůstává určité procento těch, kteří tyto scény navštěvují dál. Tito diváci se mohou v budoucnu stát těmi rodiči, kteří budou své děti do loutkových divadel brát. Loutková divadla a jejich repertoár bude mít další věrné diváky. Jak to bude v budoucnu s postavou Kašpárka, to si nyní netroufám odhadnout i když určité náznaky udávají i vyhodnocená data tohoto dotazníku.

Obrázek č. 6

3/Znáte z pohádek postavu Kašpárka? Jaké bylo jeho chování a vystupování?

Obrázek č. 7

Podle výsledků této otázky je patrné, že určitou zkušenost s postavou Kašpárka děti mají.

Hry ve kterých by byla mluva nebo jednání Kašpárka v rozporu s dobrými mravy se v divadlech pro děti nevyskytují. Určité procento připouští i podobu Kašpárka z dob začátku 19.století, mohly se s ním v této podobě setkat při některém historickém kuse. Musím připustit i fakt, že tato část respondentů mohla odpovědět zcela nahodile. Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o 3 % dotázaných, je tento pohled zanedbatelný.

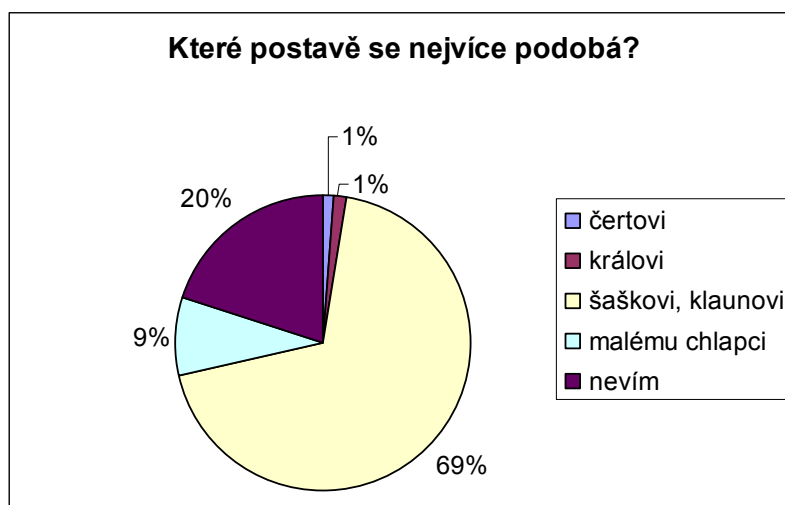
Zajímavá je ta část respondentů, která má Kašpárka zafixovaného jako veselého, spíš drzého a nehezkého chlapíka. Kašpárek má na divadle velkou spoustu podob. Od malého zakrslého mužička s černým knírkem, až po hošíčka s roztomilou tvářičkou a veselým kostýmem.

Jde o to s jakou podobou se děti setkaly a v jakém kuse tento Kašpárek hrál. Pokud byl prostořeký a podobný například německému Hansvurstovi, tak není divu, že se děti vyjadřují o jeho nehezkosti a drzosti. Typ kníratého Kašpárka bývá také často používán jako konferenciér představení, kdy jeho role je pouze podružná. Líbivý

Kašpárek, jakého například vytvořil Bohumír Koubek je postavička ke které se samozřejmě více hodí slušná mluva i když může být vtipná a trochu prostořeká. Tento typ Kašpárka má ve svých rolích za úkol pomáhat hlavnímu hrdinovi proti zlu a bezpráví. Často osvobozuje princezny, přemáhá čerty, draky a samozřejmě je věrným společníkem českého Honzy. 62% respondentů zcela bez pochyby shlédlo tento typ Kašpárka v jeho typických rolích. Když sečtu procenta těch, kteří mají nějakou zkušenost s postavou Kašpárka v příběhu (62%+12%) je to číslo, které není tak zanedbatelné a ukazuje na poměrně slušnou představu o této postavě. Z odpovědí na tuto otázku můžu konstatovat, že je postava Kašpárka zatím živá a zkušenost s ním má skoro tři čtvrtě dotázaných respondentů.

4/Které postavě se Kašpárek nejvíce podobá?

Obrázek č. 8

Podobnost postavy Kašpárka s některou z partnerských postav se může jevit jako nesmyslná. Ovšem cílem této otázky je upřesnění, jak vlastně Kašpárek vypadá a jaký ve své podstatě je.

Kašpárek, který má černé vlasy, knírky, nosí červené kalhoty a kabát a ještě je k tomu prostořeký a drzý, může na diváka zcela zákonitě působit jako čert.

Kašpárek, jehož role je nejdůležitější, stále je na scéně, vše se odvíjí od toho, co Kašpárek vymyslí nebo udělá, může vyvolávat dojem, že se jedná o postavu podobnou králi.

I když pouze jedno procento připouští takovou podobnost, není to názor bez opodstatnění.

Je zcela zřejmé, že Kašpárka mají děti spojeného s podobou šaška nebo klauna. Často mezi Kašpárkem a klaunem vystupujícím v cirkuse nevidí rozdíl. Kašpárek, šašek nebo klaun je jedno a to samé. Všichni dělají legraci a jsou tu proto, aby nás bavili. To, že je postava Kašpárka spojena s příběhem, ve kterém plní důležitou úlohu, může být určitému procentu respondentů neznámé.

Přesto je z výsledků šetření zřejmé, že větší část dotazovaných má reálnou představu, jak Kašpárek vypadá a komu se podobá nejvíce.

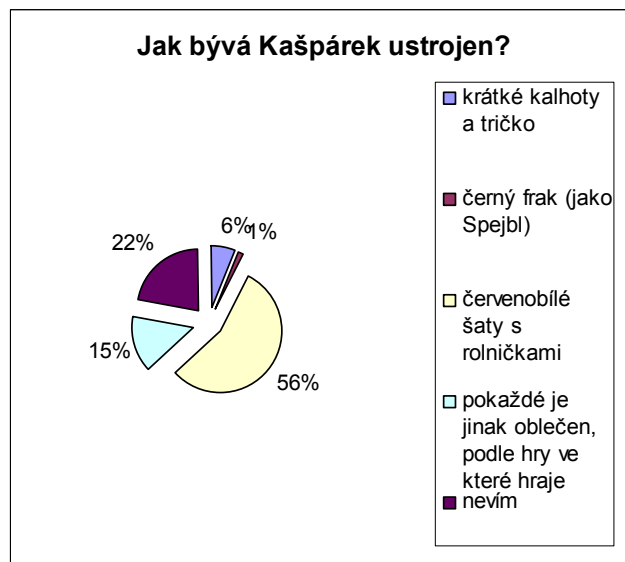
9% respondentů se domnívá, že je Kašpárek podobný malému chlapci víc než šaškovi nebo klaunovi. Tento vzorek respondentů má Kašpárkovu postavu zafixovanou jako postavu malého vzrůstu, ať je jejich zkušenost s Kašpárkem jako kloučkem nebo s Kašpárkem, který je zakrslým mužem nebo dokonce i skřetem. Je také třeba počítat i s variantou, že Kašpárek ve své předepsané roli může působit jako malý chlapec, který se od ostatních civilních postav liší pouze typickým kostýmem. Zmíním-li knížku Franka Weniga „Veselá dobrodružství Kašpárka, Spejbla a Hurvínka“, je postava Kašpárka zcela civilní, ničím nevybočuje ani nevyčnívá. Jeho typická mluva, jednání, rozhodování a způsob řešení problémů jsou zde potlačeny ve prospěch postavy Hurvínka.

Přenechává svému partnerovi Hurvínkovi veškerou iniciativu, vtipné scény se automaticky přelévají na Hurvínkovo jednání a Kašpárek zde plní pouze tu roli partnera a kamaráda, který u všech „špumpnágli“ asistuje, ale není jejich autorem. Kašpárek je zde stejným malým chlapcem, jako je Hurvíněk, ale je stále Kašpárkem se svým kostýmem, který k němu patří. Vystupuje-li Kašpárek v knížkách, působí jeho role ve většině případů rozvážněji a klidněji.

Pětina respondentů nemá vůbec žádnou představu a neví. Odpovídá přibližně počtu těch, kteří udávají nulovou zkušenost s loutkovým divadlem, a shoduje se i s počtem respondentů, kteří nevěděli z minulé otázky.

5/ Jak bývá Kašpárek ustrojen?

Obrázek č. 9

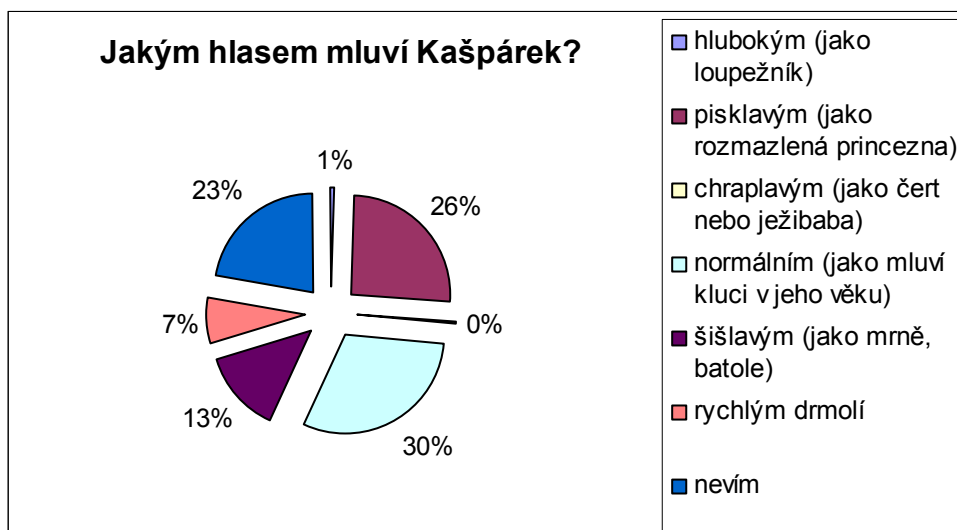
Lehce nadpoloviční většina udává, že Kašpárkovo ošacení je červenobílé s rolničkami.

Lze namítnout, že ne vždy jsou šaty Kašpárka jen červenobílé. Sama jsem se setkala i s ošacením červenomodrým, červenozlatým nebo Kašpárek vyhrával všemi barvami. Přesto klasické ošacení je červenobílé a jasným atributem této postavy jsou rolničky na čepičce. Pokrývka hlavy také není zcela jednotná. Buď se jedná o dvourohátou červenou čepičku, která má na svých koncích rolničky, nebo o čepičku jehož špička je tak dlouhá, že splývá podél krku na záda, opět zakončená rolničkou. Pravdou ale zůstává fakt, že Kašpárek měl na divadle pouze jeden kostým a tudíž se nepřevlékal podle hry, ve které vystupoval. Jeho oblečení je pro něj stejně typické, jako pro Spejbla frak. Polovina respondentů tedy má zkušenost s postavou Kašpárka a nepřipouští možnost jiného ošacení než to, které je pro něj tak typické. 15% respondentů se domnívá, že se Kašpárek převléká do různých šatů, podle hry ve které vystupuje. Tato představa je lichá a svědčí o naprosté neznalosti této postavy. Musí také připustit tu možnost, že respondenti mohli odpověď tipovat, místo aby přiznali, že odpověď na otázku neznají. 22% respondentů přiznává, že neví. Toto

číslo odpovídá těm, kteří udávají na počátku, že s loutkovým divadlem nemají žádné zkušenosti. Jedno procento si myslí, že Kašpárek je oblečen jako Spejbl. Zde se může jednat o nepochopení otázky nebo respondentům může splývat představa komičnosti u Spejbla s komičností Kašpárka. Zbýlých 6% respondentů se domnívá, že Kašpárek je ustrojen v krátkých kalhotách a tričku. I zde může splývat postava Hurvínka s postavou Kašpárka, ale tento vzorek respondentů znovu vypovídá o nejasnosti a mylné představě, jak Kašpárek vlastně vypadá. U předchozích odpovědí na otázky byl vzorek těch, co mají určité znalosti kolem 68%. Tentokrát je vzorek zasvěcenějších odpovědí menší než u předešlé otázky. Může to být důsledek velmi kusých a nahodilých znalostí Kašpárka, které se při podrobnější identifikaci mohou začít projevat. Přesto větší polovina dotazovaných ví, jak bývá Kašpárek oblečen, znají jeho hlavní atributy kostýmu, a tudíž ho bezpečně poznají mezi ostatními postavami na loutkovém divadle

6/ Jakým hlasem většinou mluví Kašpárek?

Obrázek č. 10

Tato otázka přinesla zajímavá data. 2,0% odpovědí - že Kašpárek mluví chraplavým hlasem jako čert nebo ježibaba, má stejnou validitu jako odpověď nevím (23%).

Stejně tak 3,1%, že Kašpárek mluví hlubokým hlasem jako loupežník. Ostatní odpovědi musím brát jako stejně validní. Kašpárci mluví rychle, drmolí, občas šišljají, někteří staromilsky piští fistulí a jsou i Kašpárci, kteří mluví zcela civilně, hlasem podobným malému klukovi. U předškolních dětí jsem raději druhy hlasů předváděla, aby měli respondenti jasnější představu, no co se v dotazníku ptám. Jak je z porovnání odpovědí patrné, část respondentů, která je přesvědčena o normálním hlase Kašpárka, je nejpočetnější. Jedná-li se o skutečný vzorek těch, co mají nějakou zkušenost s postavou Kašpárka na divadle, dá se předpokládat, že současný Kašpárek je ve svém projevu civilní a současný. Druhá nejvyšší hodnota udává, že Kašpárek mluví pisklavým hláskem. Tato část respondentů má zkušenost s výrazným hlasovým odlišením od ostatních postav. Kašpárek mluví v některých hrách vyšším hlasem (často ho na divadle mluví ženy), používá více hlasitý, někdy až ječivý nebo skřípavý hlas, který okamžitě upoutává pozornost diváka a nutí ho sledovat, co právě Kašpárek pronáší. Kašpárek často vydával různé skřeky a pazvuky, jimiž upozorňoval, že je na blízku. Třetí skupina respondentů se domnívá, že nejtypičtější je šišlavá mluva. Tento počet respondentů mě překvapil. Hledám odpověď, proč tolik dotazovaných má tento dojem. Pokud jsou jejich vzpomínky na Kašpárka už dávné, může se jednat o podobný dojem, že Kašpárek mluví vyšším hláskem, drmolí, tudíž šišlá. Šišlání může u některých respondentů vyvolávat i zkušenost s jeho občasnou nespisovnou mluvou, zvláště u přídavných jmen (veselej, uhoněnej, -ej)

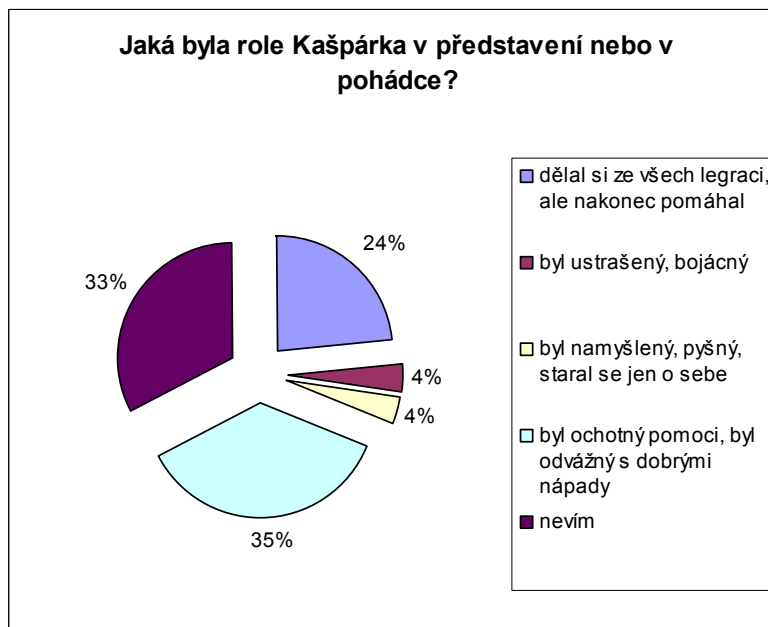
7% dotázaných má za to, že nejtypičtějším způsobem mluvy Kašpárka je jeho rychlá, drmolivá řeč. Pokud mají zkušenost s představením, kde Kašpárkovi takzvaně „huba jede“, je jejich názor na místě.

Tato otázka mi měla přinést odpověď na to, jak Kašpárek na své obecnstvo působí. Myslím si, že na loutkovém divadle jsou nejsilněji zastoupeny dva smysly, zrakový a sluchový. Loutka dostává svou podobu a hlas, kterým mluví a vyjadřuje své emoce. Pokud loutka nekoresponduje s vhodným hlasem, dochází k disharmonii a přestává být pravdivá a přesvědčivá. Proto nepovažuji různost názorů na jeho hlasový projev jako chybu. Kašpárek má na sta podob, a i jeho hlas a způsob mluvy může být odlišný.

23% respondentů nemá žádnou představu.

7/Pokud jste se s Kašpárkem setkal(a) v divadle na představení, nebo v nějaké pohádce v knize a televizi nebo ve filmu, jakou roli měl Kašpárek v ději?

Obrázek č. 11

Na první pohled může tato otázka korespondovat s otázkou 3. Mně šlo v tomto případě o informaci, zda je Kašpárek přijímán a brán jako postava v podstatě zábavná, komická, jako to ve většině jeho výstupů je. Opět musím připustit i fakt, že jeho role nemusela být psána v tomto duchu, a Kašpárek tak mohl být ustrašeným, bojácným, ale i namyšleným a pyšným.

Ve spoustě her si liboval, jaký je chytrák a filuta, raději chytračil, než by se fyzicky namáhal, a proč nepřiznat, že má strach z draka a čertů vtipným výstupem. Větší část respondentů uvádí, že jeho role byla veskrze kladná. Je ochotný pomoci, je odvážný a má dobré nápady. 24% respondentů vidí jeho roli v tom, že je v první řadě filuta a lišák a v té druhé je jeho ochota pomáhat.

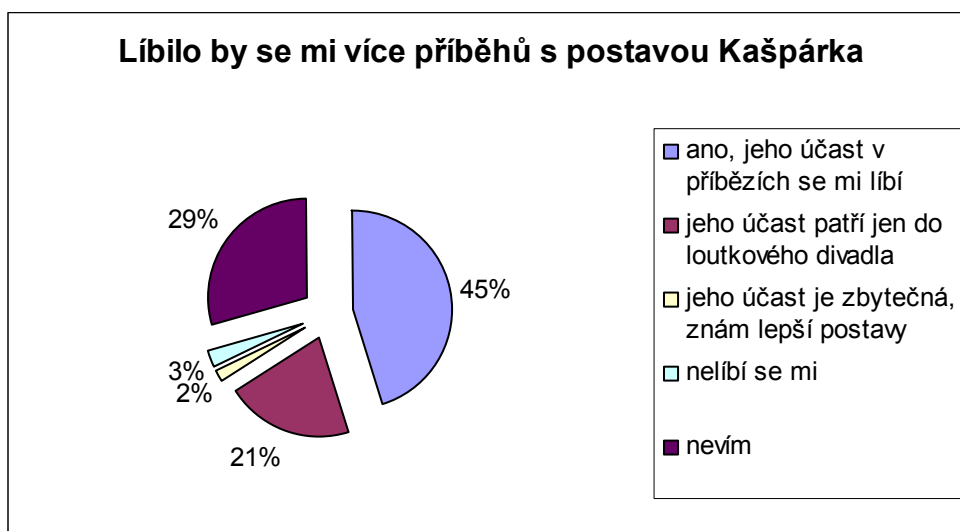
Obě tyto skupiny mají zkušenost s postavou Kašpárka jako s hrdinou kladným. Bohužel ani široké spektrum médií, ve kterých by se mohla postava Kašpárka objevit, neskýtá žádné nabídky.

Dnešní děti mají své hrdiny mezi Disney postavičkami, mezi hrdiny filmů a knih, které vycházejí jedna za druhou. Kašpárek se pro film nehodí. Objeví-li se občas v pohádkách, má vždy roli dvorního šaška.

33% respondentů uvádí, že se s postavou Kašpárka nikdy nesetkali nebo si jeho působení na divadle v knihách či televizních pořadech nepamatují.

8/ Líbilo by se Vám, kdyby bylo více pohádek a příběhů s postavou Kašpárka?

Obrázek č. 12

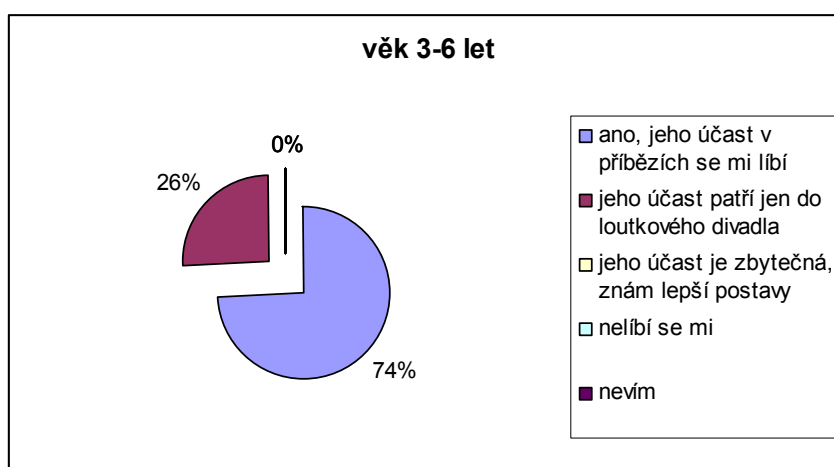

Zhodnotím-li celkový graf odpovědí všech věkových skupin respondentů, vychází velmi povzbudivá čísla o tom, že zájem o Kašpárka a o jeho účast v pohádkách a příbězích je nadějný.

Prohlédneme-li si grafy, které dělím podle věku respondentů, je patrný velký odskok zájmu od každého časového období zvláště. Když jsem se ptala předškolních dětí na tuto otázku, bylo mi jasné, že dávat dětem na zvážení jinou odpověď než „ano, Kašpárek se mi líbí, chtěl(a) bych více pohádek a příběhů s touto postavou“ nebo odpověď „jeho účast patří jen do loutkového divadla“ neměla smyslu. Malé děti odpovídají velmi spontánně. Chceme Kašpárka, nechceme Kašpárka nebo chceme, ale jen v divadle. Zájezdní divadla produkují pohádky s jednoduchým dějem,

prostou zápletkou a především dbají na poutavou výpravu. Mají-li ve svém repertoáru postavu Kašpárka, dá se předpokládat, že zastává roli zábavnou a celkově kladnou. Malé děti se vyjádřily zcela jasně, dokonce ani jeden respondent neuvedl, že neví k jakému názoru by se měl přiklonit. Je tedy zřejmé, že předškolní děti nemají s touto postavou žádné nepříjemné zážitky a jeho další působení shledávají možným.

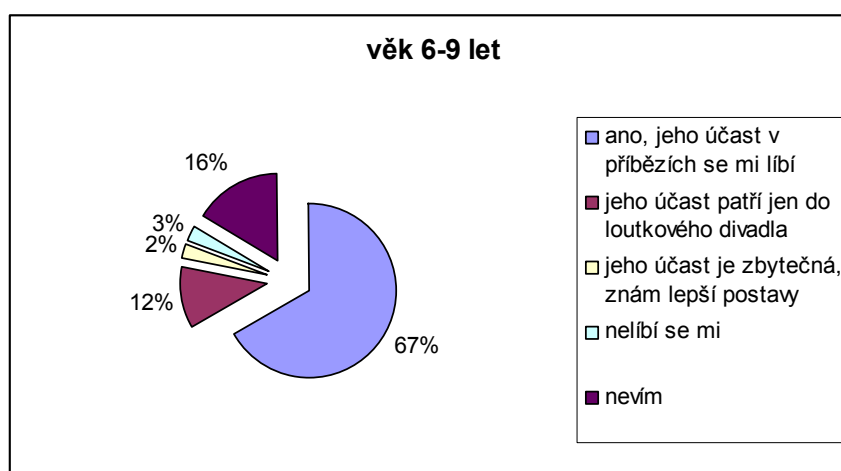
Obrázek č. 13

Při pohledu na druhý graf (obrázek č. 14), vidíme určité názorové odchylky od jednoznačných odpovědí. Děti jsou již schopné usoudit, jestli je Kašpárkova účast zbytečná, jestli je to postava, která podle jejich názoru patří jen do loutkového divadla (12%). Respondenti zastávající tuto odpověď připouští existenci postavy Kašpárka, ale jen v jeho domovské scéně. Tento názor mohly nyní sdílet i ti respondenti, kteří dosud mohli udávat pouze odpovědi, že nevědí. 3% respondentů odpovídají, že se jim Kašpárek nelíbí. Tento názor jsem očekávala i v masovějším měřítku. Současné dítě je zavaleno vysokou nabídkou dětských pořadů, které jsou plné moderních, akčních hrdinů. Kašpárek vedle těchto postav může působit až chudě, zastarale a nezajímavě. Přesto je to názor, který je třeba vnímat a počítat i s tímto pohledem na věc. 2 % připouštějí, že postava Kašpárka je úplně zbytečná a zcela by ji nahradili jinou postavou. I zde jsem očekávala mnohem větší zastoupení

odpovědí tohoto typu odpovědí. Nemohu si tyto počty vysvětlit jinak, než že si děti díky dotazníku uvědomily, jak některé postavy pohádek a příběhů, které je provázely v nejranějším dětství mizí ze scény oblíbenosti a že se jim rozhodly dát šanci alespoň v jejich divadle, kam nakonec patří. 16% respondentů neví. Toto číslo je logicky nižší, protože jak předpokládám, se odloučili ti, kteří vyslovili záporný názor s existencí Kašpárka.

Obrázek č. 14

Obrázek číslo 15 prozrazuje ještě výraznější odklon zájmu než v kategorii 6-9 let. Jen něco málo přes pětinu dotázaných by četnější účast Kašpárka v příbězích uvítala.

Narostla část těch, kteří vidí Kašpárkovo další působení jen v divadle a markantně narostl vzorek těch, kteří nevědí. Skoro polovina dotazovaných v tomto věku nemá na tuto otázku žádný názor. Nedokáže vyjádřit, zda vidí existenci, této už historické postavy, v dalším působení anebo nikoli. Tato otázka měla alternativu odpovědi v bodě c) tuto: *jeho účast je zbytečná, znám lepší postavy, které ho lépe zastoupí a nahradí, uveďte která(é).....*

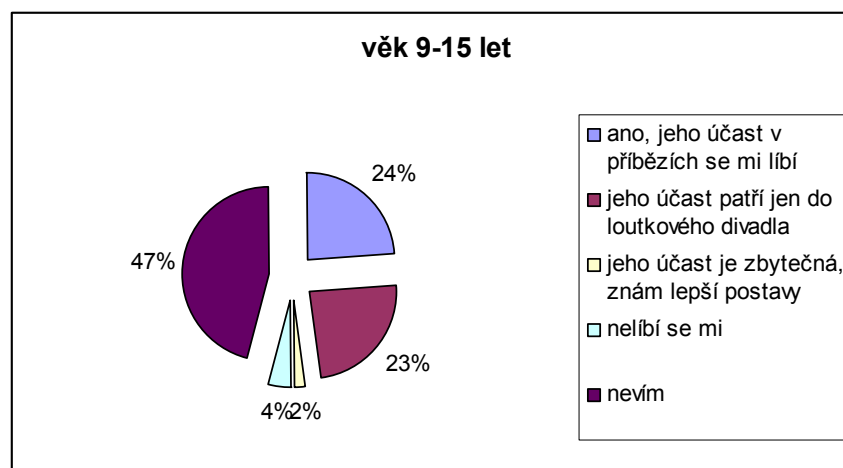
U pěti respondentů se objevilo jméno „Hurvínek“, jeden respondent uvedl „skřítek“ a u jednoho respondenta jsem našla odpověď „Jack Sparrow“, pirát z trilogie „Piráti z Karibiku.“ Návrh „Hurvínek“ jsem očekávala, je to postava komická, velmi

populární, e svých scénkách nadčasová a vystupující i v 3D filmu. Tato jeho propagace prostřednictvím filmu jistě přivedla nové diváky i do sedadel divadla. Odpověď „skřítek“ je dle mého názoru jen jiné označení postavy Kašpárka. Kašpárek je malého vzrůstu, má zvláštní oblečení na rozdíl od obyčejných lidí, nosí špičatou čepičku, stejně jako někteří skřítki nebo trpaslíci v pohádkách.

Jack Sparrow je postava z velko filmu plného triků, napětí i humorných scén. Tato postava je ve svém charakteru brána jako postava komická, vždy na straně dobra a utlačovaných i když z filmu vyplývá, že byla původně postavou zlou a nelítostnou. Jeho obrat k dobru je provázen komickými výstupy, ve kterých působí jako když je aktérem v parodii na filmové bitky. I tento názor v dotazníku má určité opodstatnění a nebyl napsán jen nahodile. Tato postava je vlastně takovým současným Kašparem pirátů od kterých zběhl.

Graf na obrázku č. 15 zvyšuje zcela negativní postoj ke Kašpárkovi o jedno procento (ze 3% na 4%). Jsou to odpovědi jednoznačné, líbí- nelíbí. Více respondentů volilo jiné odpovědi, proto není tento vzorek tak znepokojivý. Ostatní data přeci jen skýtají určitou naději, a snad i potřebu, zachovávat naše kulturní hodnoty i když jsou v jisté míře už přežitkem

Obrázek č. 15

9/ Myslíte si, že postava Kašpárka má ještě šanci v dnešní době oslovit diváka?

Tento poslední dotaz jsem pokládala jen školním dětem. Kategorie předškoláků mi přišla ještě nekompetentní na takto položenou otázku smysluplně odpovídat. 10. otevřenou otázku jsem s předškolními dětmi také vypustila a místo toho jsem jim za ochotu že, si se mnou povídaly, ukázala maňáska Kašpárka Bohumíra Koubka. Je to Kašpárek s dětským jemným obličejem, dvoucípátou čepičkou a se spoustou rolniček. Děti maňásek nadchl, hned si s ním vlastně začaly povídat. Reagovaly na mou improvizaci s loutkou velmi spontánně. Necítila jsem z nikoho antipatii ani lhostejnost. Také jsem chtěla, aby si i ti, co se s Kašpárkem ještě nesetkali, udělali příjemnou představu, kdo vlastně Kašpárek je.

Obrázek č. 16

Poslední graf, obrázek č. 15 je tedy vzorkem dětí od 6-15 let. Těchto respondentů je 359.

Obrázek č. 17

Z grafu, obrázek č. 17 je patrné, že nadpoloviční část respondentů vidí budoucnost Kašpárka pouze u velmi malého diváka. Zde vidí jeho místo působení. Kašpárek je postava pro velmi malého diváka, on tuto postavu přijímá a může si ji oblíbit.

Oproti tomu pětina dotázaných připouští pokračování existence Kašpárka jen u loutkových nadšenců. Tento vzorek respondentů si uvědomuje, že může existovat skupina lidí, kteří mají k postavě Kašpárka svůj osobitý vztah, protože jejich zájmem loutkové divadlo se svou historií i současností. Připouštějí tuto možnost i když k těmto nadšencům sami patřit nemusí.

21% dotázaných nemá na tuto otázku žádný názor, nevědí. Tento vzorek respondentů početně odpovídá těm, kteří na počátku uvedli, že loutkové divadlo nenavštěvují. Jejich odpovědi beru jako poctivé přiznání neznalosti problematiky a tudíž je to vzorek bez falešného manévrování mezi odpověďmi.

Pro tyto respondenty byl dotazník z oblasti zcela neznámé, ale přesto i jejich odpovědi pomohly více a jasněji pohlédnout na zmiňovanou problematiku. Každá záporná odpověď je protipólem té kladné. Procento těch, kteří volili odpovědi, že

nevědí, je měřítkem k určení, zda je těch co o problematice něco vědí více, méně, nebo se poměr názorů ustálil na polovině.

5% respondentů se domnívá, že Kašpárek je postava zcela zastaralá, nehodící se ani do loutkového divadla, protože loutkáři ji už přestali ve svých hrách využívat. Tito respondenti mohou mít zážitky z loutkových scén bohaté. Mohou být častým návštěvníkem divadla Spejbla a Hurvínka, nebo jiné současné loutkové scény, která má na repertoáru novější, modernější inscenace, kde se postava Kašpárka už vůbec nevyskytuje.

Poslední skupinou je malá část respondentů, kteří se domnívají, že tato postava Kašpárka už nemá před sebou vůbec žádnou budoucnost. Vytýkají jí, že jí nerozumí ani zcela malé děti, že je nesrozumitelná a nemá šanci nikoho oslovit. Tato skupina ani nepřipouští, že by mohla být živá tam, kde jsou kolem ní její loutkářští nadšenci. 2% respondentů vidí konec existence Kašpárka. Je to velké, nebo malé číslo vzhledem k počtu respondentů? Mě toto číslo přesvědčuje o tom, že Kašpárek, jako postavička s dvousetletou tradicí v naší zemi, je postavou stále živou i když se za svou existenci v budoucnu bude muset pěkně poprat.

10/ Místo pro Vaše postřehy a doplňující informace

Ve většině dotazníků byla tato otázka bez povšimnutí prázdná, někdy se objevila věta „není zač“ (na konci dotazníku děkuji respondentovi za vyplněný dotazník). Odpovědi uvádím s identifikací věkové skupiny.

Kašpárek má u mě šanci 6-9 let

Nikdy jsem loutkové divadlo neviděl a ani nechci 6-9 let

Kašpárek se mi líbí, je legrační 6-9 let

Je trapný a nebaví mě 6-9 let

Je vtipný a legrační 6-9 let

Líbí se mi, ale jeho vtipům nerozumím 6-9 let

Je příjemný a vtipný a chytrý 6-9 let

Bohužel jsem nikdy v loutkovém divadle nebyl 9-15 let

Znám loutkové divadlo jen z raného dětství a jen Spejbla a Hurvínka 9-15 let

Kašpárek je jen doplněk 9-15 let

Loutkové divadlo jsem zažil jen v MŠ 9-15 let

Loutkové divadlo mě nebaví 9-15 let

Kašpárek občas vystupuje v Kouzelné školce- TV pořad pro nejmenší děti 9-15 let

Loutkové filmy nemám rád 9-15 let

Pokud měl respondent ještě potřebu se k dotazníku vyjádřit v 10. otázce, tak to udělal svobodně bez obavy z reakce. Nechci tyto odpovědi proto nijak komentovat a pouze jsem ráda, že byli i tací, kteří svůj vzkaz k otázce napsali.

5.2 Výsledky a závěry k dotazníkům

Vzorek těch, kteří mají o loutkovém divadle a o postavě Kašpárka nějakou povědomost je 61,37 průměrně, ze všech odpovědí, všech respondentů.

Číslo jsem až tak vysoké neočekávala, naopak jsem zcela střízlivě očekávala vyšší hodnoty u těch, kteří nebudou mít znalosti žádné. V tomto směru jsem mile potěšena. Sebraná data mě přes mou počáteční skepsi přesvědčují, že to s Kašpárkem tak špatně nevypadá a že pokud budou loutkové scény alespoň občas některou hru upravovat pro výstup Kašpárka nebo zařazovat na svůj repertoár některou z historických her, má tato postava vyhlídky dobré. Dnešní divák, ale i náhodný turista si jistě najde cestu na výpravné historické představení Dona Šajna, nebo na Doktora Fausta, hrané původními loutkami našich předních řezbářů. Pokud divadlo vlastní i originální výpravu je to unikát. Většina loutkových scén má ve svých depozitářích několik historických loutek a výpravu si nechává vypracovat podle původní předlohy. Tyto kopie kulís s barokními optickými klamy, vyvolávají v divákovi pocit dotyku minulosti a řemeslná dovednost vyvolává údiv nad precizností, s jakou jsou loutky pohyblivé a věrně napodobují gesta živých lidí.

V učebnici Vlastivědy pro 5. ročník, nakladatelství Nová škola, Brno, 2011, str. 26, je zmínka o Matěji Kopeckém, kterému je zde přisuzováno objevení Kašpárka.

To, že je zmínka o Kašpárkovi i v učebnici, mě přesvědčuje, že postava Kašpárka je hodnotnou historickou postavou 19. století a že je na místě, aby povědomost o jeho existenci zůstala v každém pravověrném Čechovi. Pokud za několik let nebude Kašpárek funkční figurou her, měl by určitě zůstat v povědomí, jako kulturní a historické dědictví.

5.3 Statistika představení v divadle Říše loutek od roku 1920 do roku 2012

Ve své práci jsem se rozhodla uvést poměrně podrobnou statistiku četnosti her s postavou Kašpárka i bez ní, s počtem repríz a s počty návštěvníků divadla Říše loutek. Domnívám se, že právě tato scéna s bohatou historií může podat seriózní čísla a data a může pomoci validně pohlédnout do celé problematiky popularity postavy Kašpárka. Celková statistika je pak součástí kapitoly Přílohy.

Na tabulce je dobře patrné, jak byla představení s postavou Kašpárka oblíbená, navštěvovaná, kolikrát byla reprízovaná i jaká byla průměrná návštěvnost na představení. V letech 1920-28 kašpárkovské hry svým počtem o celou polovinu překonaly hry bez této postavy. Je dobré si zde připomenout, že nová rodící se republika se velmi dynamicky rozvíjela ve všech odvětví kultury, loutkářské a divadelní nevyjímaje. Právě divadlo mohlo co nejmasověji promlouvat k divákům. Kašpárek je tak nejpopulárnějším loutkovým hrdinou. Téměř v každé tehdejší hře vystupuje jako vtipný glosátor, průvodce hrou, konferenciér s trefnými bonmoty i jako samostatná postava, která si dokáže se všemi draky, čerty a dráby poradit. V dalším časovém údobí od roku 1928 až do konce II. světové války nepatrně klesl počet her s Kašpárkem a mírně narostly hry bez Kašpárka. Tato data nás, ale nijak nepřesvědčují o tom, že by představení s Kašpárkem lákalo méně diváků, oproti inscenacím bez této postavy. Průměrný počet diváků na jedno představení je téměř totožný.

Divadlo mělo repertoár, který byl vyzkoušený, dobře usazený v souboru a u diváků měl velmi kladný ohlas. Nebylo nutné cokoli měnit. Od roku 1928 až po rok 1945 se jedná o 81 her na jedné scéně. Takové množství nastudovaných a provozovaných

her už nikdy toto divadlo nemělo. Naopak. Některé hry se začaly z repertoáru stahovat a tak počet inscenací začal prudce klesat.

Další období mělo za následek nástup bratrských vztahů se Sovětským svazem, kdy vše mělo pomáhat v budování socialismu podle jeho vzoru. Jedná se o přehled představení od roku 1945 do roku 1956. Všechny instituce, které v této době promlouvaly k masám, měly mít ideový nádech, naplněný schvalováním socialismu, vyzdvihováním výhod kolektivizace a k propagandě programu komunistické strany. Kašpárek je v této době postavou nevhodnou a svou prostořekostí až nebezpečnou. Toto je doba, kdy se začíná hledat vhodnější nástupce postavy Kašpárka. Narůstá počet her bez Kašpárka a kašpárkovské inscenace se musí upravovat tak, aby byly v této době hratelny. Tento trend pokračuje i do dalšího období 1956-1971. Doba normalizace rozhodně přímočarému a sarkastickému Kašpárkovi nepřála. Pokles her s Kašpárkem pokračuje, narůstá počet her ostatních. Snižuje se počet repríz, návštěvnost klesá. Hry bez postavy Kašpárka se ztrojnásobily, zvýšil se počet jejich repríz, a průměrná návštěvnost diváků na jedno představení s Kašpárkem klesá. Roky 1971-1991 znamenaly vysokou popularitu postav Spejbla a Hurvínka a tak se běžná klasická divadla mohla dočasně setkat se poklesem zájmu. Přestože je údobí na vyhodnocení velmi dlouhé (20 let) i tento fakt mohl zájem o postavu Kašpárka dosti zastínit. Trend poklesu Kašpárkovských her pokračuje, narůstá mnohem více her s absencí této postavy. Průměrná návštěvnost nenaznačuje, že by divák více či méně preferoval hry s Kašpárkem.

Přichází 17. listopad 1989. Euforie z nově nabyté svobody, nepřeborné množství všeho, co tu nebylo. K této historické události je potřeba přihlédnout, abychom dobře pochopili a rozklíčovali nízká data z tohoto časového období.

Tabulka 1
Přehled představení a návštěvnosti

	1920-28 (8 let)	1928-45 (17 let)	1945-56 (11 let)	1956-71 (15 let)	1971-91 (20 let)	1991-2012 (21 let)
Počet her s postavou Kašpárka	61	59	18	10	5	9
Představení (reprízy) s Kašpárkem	554	1325	586	378	196	504
Počet diváků	112.72 5	289.80 7	140.07 3	64.801	29.320	58.092
Průměrný počet diváků na představení s Kašpárkem	203,47	218,72	239,03	171,43	149,59	115,26
Počet her bez postavy Kašpárka	17	22	17	28	31	26
Představení (reprízy) bez postavy Kašpárka	124	442	637	1173	1606	1989
Počet diváků	25.592	87.547	153.92 2	203.54 7	245.99 4	252.68 3
Průměrný počet diváků na představení bez Kašpárka	206,48	198,07	241,63	173,52	153,17	127,04

Poslední časové údobí je datováno od roku 1991 až po současnost (2012). Počet her s postavou Kašpárka dostoupilo k číslu 9, počet her bez postavy Kašpárka 26. V tomto časovém vzorku návštěvnosti dostoupil odklon od her s Kašpárkem nejvyšších čísel. Hry bez Kašpárka jsou mnohem více navštěvovány, než hry s Kašpárkem o celé 11,78 průměru na představení. Nyní se můžu dohadovat čím je to způsobeno. Mohu pouze konstatovat z jasných čísel, že se jedná o hry, které lze označit jako hry zdařilejší, pro děti poutavější svou výpravou a dějem. Rozhodně nemohu tvrdit, že se tyto hry více líbí proto, že v nich nevystupuje Kašpárek a tudíž už děti Kašpárka nechtějí. Domnívám se, že pro současného diváka je rozhodující poutavý příběh, pěkné výtvarné řešení celé výpravy, zábava, kooperace herce s divákem, vhodná forma jazyka, srozumitelné dialogy a akčnost.

Myslím si, že mohu nyní konstatovat, že statistika pouze předkládá fakta o klesajícím zájmu o představení s postavou Kašpárka, ale ne z důvodu nějaké antipatie, nýbrž z důvodu širší nabídky repertoáru divadel. Zájem se tak pouze rozprostřel mezi další představení. To, že celkově klesá zájem o loutkové divadlo je trendem pochopitelným a také nezadržitelným. Hledání příčin je ovšem otázkou, která není předmětem mého výzkumného snažení.

6 Závěr

K otázce aktuálnosti jsem po vyhodnocení dotazníků dospěla k názoru, že pro současného dětského respondenta je to postava velmi okrajová a specificky izolovaná od běžného života. Nesetká-li se respondent s touto figurou v předškolním zařízení nebo jako s motivačním prvkem ještě na I. stupni, není kde získat kontakt a zájem. Moje hypotéza, že Kašpárek je v současné době v povědomí spíše dětí předškolního věku a dětí mladšího školního věku se potvrdila. Bylo překvapující docela vysoké procento respondentů, kteří uváděli časté návštěvy loutkových scén i po 9.roce věku. Nepotvrzuje to sice oblíbenost postavy Kašpárka, ale vypovídá to o dobré kondici loutkových scén. Aby zaujaly a přilákaly, musí velmi dobře koncipovat svá představení. V mém výzkumu se nepotvrdilo, že by hry s postavou

Kašpárka nějak významněji lákaly diváka. Bylo tak patrné z odpovědí respondentů a i z velmi časově širokého sledování zájmu o hry s Kašpárkem i bez něj, na scéně Říše loutek.

V současné době je zájem o loutkové divadlo takový, že buď zaujme a pobaví bez ohledu zda v něm vystupuje Kašpárek, nebo ne.

Jsem přesvědčena, že v loutkářské obci a mezi loutkovými nadšenci je Kašpárek stále postavou pevně spjatou s tímto druhem divadla. I když některá divadla nevolí ve svém repertoáru hry postavené na této postavě, neznamená to, že by jej zcela zatracovali.

Kašpárek je postava s dlouhou historií, procházel mnoha vývojovými etapami, měnil svůj zevnějšek, výraz v obličeji, dikci a konečně i svou roli na divadle.

Kašpárek je živý, ale už ne aktuální. Jeho existence bude jistě dál pokračovat v některých loutkových divadlech a ve vhodných hrách. Bude se vyskytovat v historických kusech, bude milou hračkou pro malé děti. Jistě ho děti budou dál poznávat, pokud se někde vyskytne jeho postava, ale o větším zájmu se zde již mluvit nedá. Pokud chtějí loutkové scény přitáhnout diváka, musejí mu nabízet srozumitelné hry s vhodnými dialogy, zbavené archaismů a zastaralých termínů.

Dítě chce ději rozumět, musí ho bavit, zaujmout. Současná divadla se snaží o nápadité realizace výprav, hledají nové možnosti hry s improvizovanou loutkou, více zapojují diváka, spolupracují s ním, nutí ho si spoustu věcí představovat, domýšlet, používat i svou fantazii, divák se tak často stává spoluaktérem představení. Kašpárek tohle všechno může splňovat, ale není již pro tuto chvíli tím, kdo musí vždy posouvat děj kupředu.

Pokud zde zmíním současná divadla typu Drak či Minor, tak zde kašpárkovské působení nemá opodstatnění a nevěřím, že by se zde v budoucnu hojně vyskytoval.

Stejně tak je tomu i u specifického divadla Spejbla a Hurvínka. Kašpárek se bude dál objevovat na malých scénách ochotnických divadel, jako je například scéna Říše loutek v Praze, na představení zájezdních divadel určených pro předškolní děti, na divadelních přehlídkách.

Z letošní 61. Loutkářské Chrudimi, kde jsem zhlédla „Loutkářský štrúdl“, jsem nabyla přesvědčení, že dobře postavená loutková hra s Kašpárkem dnešní děti baví, zaujme a rozesměje stejně jako před mnoha lety. Bylo obdivuhodné sledovat úžasné

výkony herců, kteří s loutkami hráli, mluvili za ně, reagovali na diváka a zvládali i přestavby. Přesto po celou dobu děti zaujali a bavili (viz příloha 5,6).

Ani statistika nepodložila mé tvrzení, že loutkové hry s Kašpárkem byly zárukou větší návštěvnosti divadla. Pouze potvrdila obecně vysoký zájem o veškerá loutková představení v době první republiky až po poválečná léta. Nyní mohu konstatovat, že Kašpárek byl a bude postava živá, pokud bude mít určitý prostor na jevišti, bude mít dost amatérských loutkoherců, autorů her, výtvarníků a nadšenců, mezi které se dovolím počítat i já.

Použitá literatura

- Almanach Říše loutek. Praha, Umělecká scéna Říše loutek a Česká pojišťovna, 1997. ISBN 80-901307-1-2
- BARTOŠ, J.: *Komedie a hry českých lidových loutkářů*. Praha: Orbis, 1959
- BARTOŠ, J.: *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963
- BEZDĚK, Z.: *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*. Praha: Divadelní ústav, 1983
- DUBSKÁ, A.: *Dvě století českého loutkářství*. Praha: Ermat, 2004. ISBN 80-7331-008-2
- ČMERKOVÁ, S., DANEŠ, F., SVĚTLÁ, J.: *Jak napsat odborný text*. Praha: LEDA, 1999. ISBN 80-85927-69-1
- ČERNÝ, F.: *Kapitoly z dějin českého divadla*. Praha: Academia, 2012. ISBN 80-200-0782-2
- GAVORA, P.: *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0
- HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4
- KUBÁTOVÁ, H.: *Rukověť autora diplomky*. 1. vyd. Olomouc, 2009. ISBN 978-80-244-2314-2
- MAGNIN, Ch.: *Dějiny loutkového divadla v Evropě I*. 1. vyd. Praha : AMU, 2005. ISBN 80-7331-052-X.
- MAGNIN, Ch. : *Dějiny loutkového divadla v Evropě II*. 1. vyd. Praha : AMU, 2010. ISBN 8073311682
- MALÍK, J.: *Kapitoly z dějin loutkářských kultur-I.- Indie*. 1.vyd. Praha: SPN, 1983.
- MALÍK, J.: *Kapitoly z dějin loutkářských kultur-II.-Srí Lanka-Ceylon*. 1.vyd. Praha: SPN, 1983.
- MALÍK, J.: *Kapitoly z dějin loutkářských kultur-III.-Indonésie*. 1.vyd. Praha: SPN, 1983.
- MALÍK, J.: *Kapitoly z dějin loutkářských kultur-IV.-Barma, Kambodža, Malajsie, Mongolsko, Thajsko, Siam*. 1.vyd. Praha: SPN, 1983.

MÍKA, Z.: *Staropražské Vánoce*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2002. ISBN 80-85394-44-8

NOVÁK, J.: *Čas loutek Bohumíra Koubka*. Praha: Říše loutek, 2011. ISBN 978-80-260-0919-1

RIBI, H.: *Figura a abstrakce*. 1. vyd. Praha: AMU, 2008 . ISBN 978-80-7331-138-4*TS 09

SPOUSTA, V. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce*. Brno : MU-PedF, 2001. ISBN 80-210-2387-2

ŠESTÁK, Z.: *Kašpárek stále aktuální*. 1.vyd. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0808-X

Československý Loutkář, roč. IV.,1954, 12. číslo

Československý Loutkář, roč. V., 1955, 1.-12. číslo

Vlastivěda pro 5. ročník, Nová škola, Brno, 2011. ISBN 978-80-7289-298-3

*Dotazník k diplomové práci***Vývoj Kašpárka v loutkovém divadle pro děti**

Jmenuji se Martina Mottlová a prosím Vás o pomoc, při mém empirickém výzkumu diplomové práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Zakroužkujte prosím, pouze jednu odpověď u každé otázky. Poslední 10. otázka je zcela otevřená a dává Vám možnost se k dotazníku vyjádřit, či jinak okomentovat celou problematiku postavy Kašpárka v loutkovém divadle a jeho další existenci v repertoáru divadel. Předem děkuji za Váš čas a ochotu mi pomoci v hledání odpovědí na tuto problematiku.

1/ Můj věk:

- a) 3-6
- b) 6-9
- c) 9-15

2/ Navštívil(a) jste někdy loutkové divadlo?

- a) ano, ale jen málo (asi dvakrát)
- b) ano, chodím (chodil(a) jsem) často
- c) ne, nenavštívil(a)

3/ Znáte z pohádek postavu Kašpárka? Jaké bylo chování a vystupování?

- a) veselé, vtipné, prostořeké, odvážné
- b) veselé, spíš drzé a byl nehezký
- c) drzé až hrubé, byl nehezký a hloupý
- d) neznám ho, nevím

4/ Které postavě se nejvíce podobá?

- a) čertovi
- b) královi
- c) šaškovi, klaunovi
- d) malému chlapci
- e) nevím

5/ Jak bývá Kašpárek ustrojen?

- a) krátké kalhoty a tričko
- b) černý frak (jako pan Spejbl)
- c) červenobílé šaty s rolničkami
- d) pokaždé je jinak oblečen, podle hry ve které hraje
- e) nevím

- 6/ Jakým hlasem většinou mluví Kašpárek?
- hlubokým (jako loupežníci)
 - pisklavým (jako rozmazlená princezna)
 - chraplavým (jako čert, nebo ježibaba)
 - normálním (jako mají kluci v jeho věku)
 - šišlavým (jako mrně, batole)
 - rychlým, drmolí (jako když chceš něco strašně rychle říct)
 - nevím, nemám představu
- 7/ Pokud jste se s Kašpárkem setkal(a) v divadle na představení, nebo v nějaké pohádce v knize, televizi nebo filmu, jakou roli měl Kašpárek v ději ?
- dělal si ze všech legraci, všemu se jen vysmíval, ale nakonec pomáhal, když bylo potřeba
 - byl ustrašený, ukňouraný a bojácný
 - byl namyšlený, pyšný a nezajímal se o nesnáze druhých, staral se jen o sebe
 - byl ochotný vždy pomoci, byl odvážný s dobrými nápady
 - nevím, nepamatuji se
 - nevím s postavou Kašpárka jsem se neseťkal(a)
- 8/ Líbilo by se vám, kdyby bylo více pohádek a příběhů s postavou Kašpárka?
- ano, jeho účast v příbězích se mi líbí, přál(a) bych si, se s ním častěji setkávat
 - jeho účast patří jen do loutkového divadla, jinde ho není potřeba
 - jeho účast je zbytečná, znám lepší postavy, které ho lépe zastoupí a nahradí uveďte která(é).....
 - nelíbí se mi, nechci se s ním setkávat ani v loutkových hrách
 - nevím, nemám na tuto otázku názor
- 9/ Myslíte si, že postava Kašpárka má ještě šanci v dnešní době oslovit diváka?
- ano, ale jen hodně malé děti
 - ano, ale jen milovníky loutkového divadla
 - ne, ani loutkáři ji příliš nevyužívají ve svých hrách, hrají více pohádek bez Kašpárka
 - ne je to postava, které nerozumí ani děti
 - nevím

10/ Místo pro vaše postřehy a doplňující informace:

Děkuji Vám za Vaše odpovědi

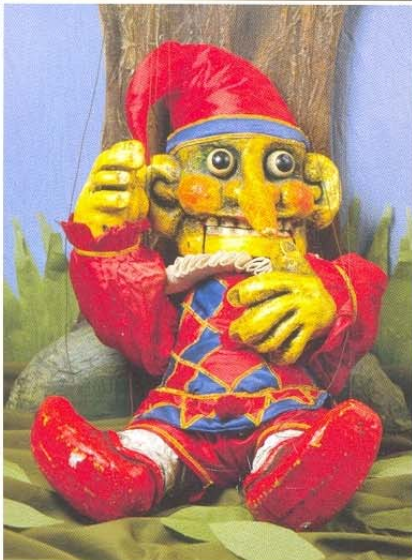
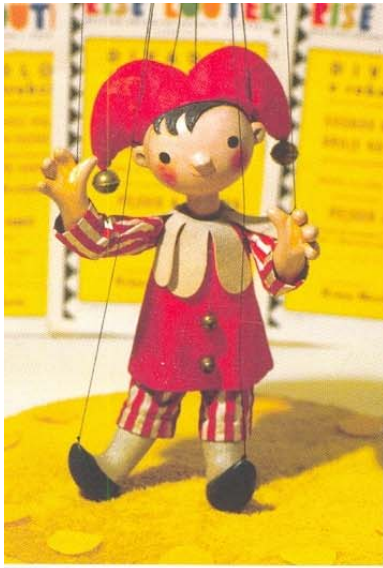
čís.	titul	1920-28	1920-28	1928-45	1928-45	1945-56	1945-56	1956-71	1956-71	1971-91	1971-91	1991-12	1991-12
1	DŠB	14	3445	47	10500	78	18504	4	802				
2	Perníková chal.	4	750										
3	Strakonický dudák	19	4253	42	8598	23	5799						
4	Zajatý turek	7	1276										
5	Víla Slověnka	8	2 052	7	1625	20	5135						
6	Kašpárek princem	12	2951	4	757								
7	Princ Ahmad a víla	8	1509										
8	Mikuláš	8	1584										
9	Ječmínek	13	2602	19	3871								
10	Slováckovy jesličky	14	2543	19	4331								
11	Honza pán	16	3416	14	3381								
12	Posvícení v Hudlicích	14	2774	23	4289	18	4234	18	2789				
13	Knížecí sirotek	9	1791										
14	Tři princové na útěku	4	859										
15	Pampeliška	11	2364	6	1099								
16	Zakletý ostrůvek	7	1000										
17	Sedmikráska	5	880										
18	Tři zlaté vlasy	17	3986	32	7488	39	8273						
19	Statný rek Kašpárek	2	477										
20	Kašpárek v pekle	9	2264										
21	Pan Franc ze zámku	8	1944	2	448								
22	Smrt kmotřička	3	506										
23	Dcera exulantova	7	1444										
24	Čert a Káča	3	783										
25	Hadrián z Římsů	2	472										
26	Byl jednou jeden král	4	587										
27	Kašpárkův Silvestr	9	2182										
28	Kašpárek na měsíci	12	2854	40	8476								
29	Sómaprahba	12	2687										
30	Kašpárkova maminka	7	1355	29	6092	13	3010						
31	Strašidlo v černém mlýně	6	1407										
32	Honza na trůně	2	319										
33	Švec a čert	12	3077	20	4122								
34	Žádost kmotra Jahelky	4	730										
35	Kašpárek na prázdninách	10	2432	16	2537								
36	Ďáblovy pilulky	4	1120										
37	Soví hrad	17	3426	13	2635								
38	Kašpárek a hastrman	2	538										
39	Kašpárek a čarodějnice	5	744										
40	Kašpárek hvězdářem	9	1438										
41	Princ Černoknírek	5	1013										
42	Kašpárek u lidožroutů	4	797										
43	Maharadža a princezna P	3	464										
44	Kašpárek vždy vítězí	2	470										
45	Kašpárek a vyzvědač	5	819	3	747								
46	Symfonie	10	1495	5	900								
47	Silák Honza	4	809	3	485								
48	Kocour v botách	8	1491										
49	Dračí nevěsta	8	1964	6	1226								
50	Začarovaný les	12	2943										
51	kašpárek sluhou u čaroděje	4	527										
52	Čarovné housle	8	1677	18	3604								
53	Kalasisiris	27	5332	66	15005								
54	Kašpárkův výlet do XXX. stol.	30	5071	36	8424								

55	Šípková Růženka	15	3032	53	12540														
56	Kalif čapem	13	2220	34	7608	27	4683	6	1121										
57	Kovář	5	928																
58	Turandot	16	3744	33	6567														
59	Krakonošova nadílka	3	554																
60	Veselý Kašpárkův Silvestr	11	2630																
61	Král Asinus	15	2640	11	1905														
62	Čarostfelec	8	1715																
63	Princezna žába	4	944																
64	Kašpárek loupežníkem	8	1299																
65	Večer tříkrálový	14	2819	9	2289														
66	Divotvorný meč	8	1534																
67	Čím bys chtěl být	3	402																
68	Vánoční pohádka	10	1777																
69	O kosteleckém hadu	3	839																
70	Lucerna	12	1865	9	1973	5	1055												
71	Na zemi, v pekle i na nebi	12	2401	24	5046														
72	Princezna Nafta	7	1137	26	5821														
73	Fištron	6	765																
74	Kdo je to Náci?	18	3773	5	1069														
75	Pohádka noci štědrovečerní	6	1267	60	12222	63	17054												
76	Sněhurka	2	587	6	1533														
77	Perníková chaloupka	3	688	97	22674	133	32649	6	1536										
78	Čertův švagr	7	1064																
79	Kamarádi			18	3887														
80	Fantas-oceán			59	12878	19	4 704												
81	Kašpárkova dobrodružství			23	5079														
82	O Honzovi			40	8171	24	5986												
83	O Popelce			45	9420														
84	Milion			11	1870														
85	O krásné Miriamě			22	4811														
86	K.D.O.			31	6911														
87	Babiččina pohádka			19	4339														
88	Kašpar a Kašpárek			15	2713														
89	Johanes doktor Faust			21	4158														
90	Společnost s ručením			15	2767														
91	Veselý Kašpárkův Silvestr			13	3117														
92	Pohádka jednoho večera			13	2231														
93	Kašpárek polní maršálek			18	3603														
94	Labutí jezero			26	5679														
95	Kašpárek musí být všude			4	651														
96	Pierota lásky halekání			2	350														
97	Vládce Himaláji			53	10990														
98	Dobry vojak Kašpárek			1	200														
99	Kouzelný meč			11	1854														
100	Napoleon			25	4488														
101	Stříbrný pavouk			11	2556														
102	Zrození Kašpárka			30	5900	4	1067												
103	Čerstvý věneček z kvítí			12	1386														
104	Pohádka pošťácká			28	4710														
105	Kašpárkovo putování za smích			39	8434														
106	Kašpárkův výlet až tam a zpět			25	4246														
107	Hrdinové naší doby			21	4173														
108	Broučci			62	13133	94	24050												
109	Kašpárkův první krok do života			17	3738														

110	Kašpárkův maškarní ples		10	1911									
111	Betlém našeho dědečka		19	3765									
112	Čarovný plášť		15	3036									
113	Kašpárkův Silvestr - 12 pocest		10	2477									
114	Sněhurka a 7 trpaslíků		56	13692	123	32105							
115	Kašpárek a Kalupinka		18	4314									
116	Cvrček houslista		18	4630									
117	Kašpárkův Silvestr - Co táta		6	1645									
118	Konvalinky		15	3641									
119	Honza na vandru		18	4557									
120	Hurá na jeviště		6	1200									
121	Sviňáček		6	1556	9	2102							
122	Husička		3	600	28	6813							
123	Kašpárkovo vítězství				15	3916							
124	Veselme se				16	3843							
125	Kašpárek a zvířátka				14	3061							
126	Kašpárek a Reslík vynálezci				17	4025							
127	Červená Karkulka				117	29300							
128	Kašpárkovy lampiony				11	2825							
129	Šťastný Pipán				22	5710							
130	Zlý Pazneht				14	3406							
131	Dobrodružství medvídky Miši				63	14967							
132	Kamenné srdce				16	3695							
133	Mišův nový zub				38	9022							
134	Kocour v botách				39	10263							
135	Radúz a Mahulena				4	869							
136	Nezlobte zvířátka				14	3849							
137	Jak Jaromil k štěstí přišel				36	5744	9	1408					
138	Štika patří na pekáč				15	2143							
139	Popelka				26	5479	37	4930					
140	Pasáček vepřů				26	4655	12	1597					
141	Pohádka pošťácká						35	3884					
142	Hračky na cestách						141	21091					
143	Hurá na jeviště						34	3538					
144	Zlá princezna Rozalinda						179	32369	27	5578			
144	Perníková chaloupka						179	33235	27	5578			
145	Čertův mlýn						80	12875					
146	Lenivá Fedora						41	4485					
147	Krakonoš						33	4903					
148	Telátko ze slámy						48	7776					
148	Budulínek						101	18307	39	6807			
149	Pohádkový zákon						16	2938					
150	Dobrodružství mezi hvězdami						85	13245					
151	Město hraček						22	3322					
152	Bambi						83	12444	12	1448			
153	Posvícení v Hudčích						18	3245	12	1233			
154	Král Abeceda						6	961					
154	Statečný koníček						13	2476					
155	Popelka						56	11326	3	782			
156	Hurá na jeviště						20	10080					
157	Kocourek Mourek						36	7142					
158	Kouzelník Smaragdového měs						30	4544					
159	Jak se kotě						20	4485					
160	Medvídek Ťupínek						47	9724	165	26354	8	1130	
161	Pierota lásky halekání						4	437					

162	Johan doktor Faust						34	5159	66	7515	36	4241	
163	O princezně loupežnici						34	6630	31				
164	Sůl nad zlato						22	4472	26				
165	O nepořádné princezně						13	2851	73				
166	Malé loutkové varieté						23	4885	136	19212	26	4450	
166	Tři sněhuláci						3	668	9	1883			
167	Král Abeceda						3	668	9	1883			
168	Labutí princ								64	10564			
169	O pejskovi a kočičce								280	48924	364	51444	
170	Krása Nevídaná								84	12146	2	252	
170	O hodných zvířátkách a zlé								84	13652			
171	Pohádka o kozlíkovi								87	14712			
172	Don Šajn								24	3360	9	1012	
173	Sedm jednou ranou								33	5444			
173	Kecafán aneb Hacafán								8	1119			
174	Dejte mi jitnici								41	4991	39	2390	
175	DŠB								90	21879	44	7769	
176	Začarovaný les								67	11634			
177	Petruška a baba Jaga								22	3744			
178	Zlatovláska								54	13292	9	1188	
179	Pohádky o drakovi								17	820			
180	Já jsem kuře-ty jsi kuře								57	7918	16	2286	
181	Slivenecká tragédie								5	245			
182	O strašlivém drakovi, princezně								65	11433	116	18028	
183	ILV								6	1230			
184	Pták Ohnivák a liška Ryška								39	6241	167	19314	
184	Muž, který prodává rány holí								17	982	13	1370	
185	Bezhlavý rytíř								10	392			
186	Perníková chaloupka								13	2319	72	14941	
187	Pekelná nuda										75	12074	
188	Čaroděj ze země Oz										76	8251	
189	Nám, nám narodil se										165	19864	
190	Jan doktor Faust										5	197	
191	Čert a Káča										167	18042	
191	Červená Karkulka										120	17397	
192	O Kulihráškovi										120	17397	
193	Kocour v botách										50	8137	
195	Medvídek Ťupínek										180	20172	
197	Kašpárkova maminka										32	3448	
198	Obušku, z pytle ven!										97	9304	
199	Kašpárek v pekle										129	14964	
201	Vy neznáte Krutihlava?										49	3464	
202	Mariula a hřibě z rubínku										18	1838	
203	Posvícení v Hudlicích										2	650	
205	Pohádka o potrhlé koze Róze										78	7711	
206	Zlatovláska										69	5068	
207	Princezna Majolena										46	2792	
209	O nezbedných kůzlátkách										54	6642	
210	Čaroděj ze země Oz										23	1663	
211	Perníková chaloupka										17	1885	
	Sa:	678	138317	1767	377354	1223	293995	1551	268348	1802	275314	2493	310775

PF
'08
umělecká scéna říše loutek

foto: Lukáš Jasanský

